

De Sermonis LATINI

Studio,

per

VESTIBULUM, JANUAM,
PALATIUM, & THESAUVROS

Latinitatis quadripartito gradu ple-
nè absolvendo,

Didactica Dissertatio.

Cui additur

In usum Juventutis Formato-
rum, de editorum jam in lucem VE-
STIBULI & JANUÆ, Usu
debito, INFORMA-
TORIUM.

417 2/3 1110
Autore J. A. Comenio: 1792.

*Impensis Hæredum Davidis Mulleri Biblio-
polæ Vratislaviensis.*

ANNO M. D. C. XXXVIII.

Levi Schel.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

ALNO M. D. O. W. W. W.

Amplissima W R A T I S L A -
V I E N S I V M *Reipublica*
Amplissimis

P A T R I B U S C O N S C R I P T I S
D o m i n i s
C O N S U L I B U S , C A M E R A -
R I I S , S Y N D I C I S , c æ t e r i s q ;
S E N A T O R I B U S :

In primis autem
S C H O L A R U M C U R A T O -
R I B U S & E P H O R I S .

V i r i s N o b i l i s s i m i s , S t r e n u i s ,
M a g n i f i c i s : q u â n a t a l i u m s p l e n -
d o r e , q u â p r u d e n t i â & r e r u m
u s u , p r æ s t a n t i s s i m i s ,

Dominis & Fautoribus
observanter colendis

Felicitatem perpetuam!

Amplissimi DOMINI,

Audabile illorum
esse institutum, qui lon-
gum perplexum, asperumq;
puerilium studiorum iter, arte
aliquâ methodi ad brevitem,
facilitatem jucunditatemq;
revocare laborant, nemo id o-
mnium qui Rebus humanis
quàm optimè consultum esse
volunt, negaverit. Nam
quia Vita hominum, non di-
scendo, sed agendo & utendo,
transmittenda est: agere verò
& uti is solùm potis est, qui di-
dicit: didicisse autem solus is,
qui rectè fuit doctus: patet uti-
liter

liter omninò eos ponere ope-
ram , qui felici aliquo successu
id agunt , ut docentibus & di-
scentibus quàm optima saluber-
rimaq; suggerantur , & utriq;
nauseâ & tædio (quæ à minus
ordinata horum laborum per-
tractatione nimis quàm uber-
tim proveniunt) liberentur.
Plus dicam , quia dicendum
est: qui id præstent, ut *Docentes*
minùs doceant, quàm vulgari à με-
θοδία: Discentes autem plus discant,
quàm usitatâ ingeniorum carnifi-
cinâ.

Hoc quùm nos præsentì eti-
am opusculo agamus , aut certè
quomodo in Scholis agendum
sit,

fit, certâ indagine exquiramus,
certasq; rationes & vias com-
monstremus: Vestro id HO-
NORI, Amplissimi Domi-
ni, Vestræq; literariæ pubis
(quæ florentissimæ Reipubli-
cæ vestræ seminarium est)
USIBUS, consecramus. Ha-
beant sanè id sibi commune, si
volent, alij quoque: sed ita,
ut quidquid inde utilitatis spe-
rari, aut percipi, poterit, id
splendori Prudentiæ Vestræ
acceptum feratur: quorum lau-
dabilis pro recta Juventutis
institutione cura, his cuden-
dis, & in lucem edendis, an-
sam dedit.

Vale-

Valete PATRIÆ LUMINA & COLUMINA.
Supremus Rerum humanarum
præses, Ter optimus Maximus
DEUS, faxit, ut OMNIA
VESTRÆ, Publica & priva-
ta, in primis autem ECCLE-
SIÆ & SCHOLÆ, floreat
inperpetuum! Quò vestræ Sapi-
entiæ ac Prudentiæ radij, suc-
cessivo lumine, ad feram usq;
posteritatem feliciter se expor-
rigant!

Sic animitùs vovet

*Nobiliss. & Ampliss.
Dignit^m Vestrarum*

observantissimus

*Johan. Amos Comenius
διδακτοφιλ.*

Ad

Virum Clariss:

DN. JOH. AMOSUM COMENIAM

Post Vestibulum: Januamq;

LATINITATIS,

Commonstrantem ulterius

ELEGANTIÆ LATINÆ

Palatium ac Thesauros:

Deniq;

PANSOPHIÆ opus emolientem.

Vestibulo solo sine cultu posteriorum,
Fertur Epicteti clara fuisse domus.
VESTIBULUM solum potuit Te reddere clarū:
Vistamen ut per Te splendeat ampla DOMUS.
JANUA præstructa est. Nunc deinde **PALATIA**
monstras;
THESAUROSq; mones qui pote subiciat.
Cedat Epictetus nomen Tibi, Clare Comeni:
Sint ut Epicteti Tu dabis innumeri.
Annuat è cælo **DEUS**: ut **SAPIENTIA** per Te
Indatur posthac omnibus omnigena.

Scribeb.

Georgius Vechnerus. D.

De Latinæ Linguæ studio per-
fectè instituendo Dissertatio
Didactica.

A Pellem Plinius Autor est,
picta opera sua exponere solitum in
pergula, atq; post tabulam latitan-
tem subauscultasse judicia: non tam ut se lau-
dibus titillaret suis, si quas audisset, quam ut
vitia quæ à vulgo, curioso rerum censore, no-
tari animadvertisset, corrigeret.

2. Quod Exemplum cum liceat cuiusvis
artificiose aliquid tentanti imitari, ut censuras
publicas, in artis profectum transferat; puta-
bam etiam licere mihi, circa rem publicæ utili-
tati nuper à me cogitatam et effictam, novam
scilicet illam Lingvas compendiosius do-
cendi formam, quam (aliorum idem an-

A

te nos

te nos tentantium Exemplo) LINGUARUM JANUAM appellari contigit.

3. *Exposui proinde opellam meam luci, meq; abdidi, sexennio toto varia variorum judicia explorans: quæ in tria omnino abierunt genera.*

4. *Alijenim & quidem pleriq; , inventum laudarunt, hanc Linguas docendi & discendi rationem talem rati, quâ non detur melior: quippe ad normam Rerum ipsarum accommodatam.*

5. *Undefactum, ut non solum variarum linguarû versione ornata, variisq; in locis typis descripta, sed et passim in Scholas, non triviales duntaxat, verum et illustres recepta sit.*

6. *Unus & alter repertus est, qui defectus notare, publicoq; non ita plaudendum esse, monere cepit: opus esse inchoatum, non perfectum, quod perfici et emendari publica literarum salus postulet.*

7. *Fuerunt deniq; , qui nec laudare nec vituperare sustinuerunt: id solum insulantes, non pervidere se, quâ ratione libellus iste promissum præstarat usum, ut ejus beneficio facilius, jucundius, celerius, in Au-*

torum

torum lectionem immitti queat Latinitatis
tiro.

8. Unde factum, ut cunctantius recipe-
rent: expectantes videlicet, vel consummati-
us aliquod, & magis ad scopum accommoda-
tum, opus: vel saltem de vero & genuino hu-
jus opusculi usu, informationem. Qua de re va-
rijs è locis, etiam transmarinis, admonitus
sum.

9. Quid ego igitur ad hæc omnia?
Primum, patior commune fieri, adeoq; factum
esse lator, q̄d̄q̄d utiliter adinvenire dedit is,
qui dat omnia.

10. Non enim sapere possunt Beseleel
& Ooliab, ad excogitandum quidquid affa-
brè fingi potest (Exod 31. 2. u) nisi dono ejus,
qui fabricat mutum & surdum, videntem &
caecum (Jb: 4. ii.)

11. Et quia Servator noster dixit; Ignem
veni missurus in terram, & quid volo ni-
si ut ardeat: (Luc. 12. 49.) ardorem hunc
charitatis omnes Christi servos imitari fas est,
ut quascunq; luminis scintillas excussisse dedis-
set luminum Pater, eas in flammam abire o-
ptent & gaudeant.

12. Quod autem sint, qui quod carpant
inveniunt, illorum quoque opera grata est; dum
modo non livore sed publici profectus amore,
agant quod agunt: (quanquam & Zoilorum den-
te perpoliri potest, cui undecunq; profici-
end; occasiones captare est animus;) ut
quidquid mendorum aut defectuum animad-
vertunt, suppletum & correctum eant: sive
Autorem aut qui succenturiant, admonen-
do; sive ipsimet aliquid elaboratius, cui nostra
hac jure merito cedere debeant, concinnando.

13. Quod a quocunq; fuerit factum, cre-
dat me pro defensione meorum non verbum u-
num esse perditurum: laudabo potius melioris
inventi autorem; & gratulabor seculi profe-
ctibus; & DEI bonitatem, quae ita gradatim
dona sua communicat mortalibus, celebrabo; et
deniq; ipsemet omnibus ad haec quae certioris fue-
rint usus sequendum (quantum in me erit) se-
rius hortator ero.

14. Interim tamen, dum tale quid ador-
natur, placet illis qui circa nostrorum usum ha-
rent gratificari, id, quod non satis se videre
fatentur, clarius monstrando.

15. Quod ut commode fiat, totius propo-
siti

siti nostri rationem plenius recognosci opus erit: non in eo solum, quod jam factum est (exstructa illa Latinitatis *F A N V A*, et praestructo ei *U E S T I B V L O*) sed & quid prae-rea fieri posse, atq; adeò debere, dies nos docuit, ipsumq; jam adauctius & defecatius redditum didacticum lumen.

16. Dicam igitur distinctè. Primum, De Moliminum nostrorum scopo & fine. Deinde, De Mediis ad hunc finem. Tandem, De Mediorum modo seu ratione & Methodo, data media sic dispensandj, ut à scopo aberrari non possit.

17. Finis didacticae hujus disquisitionis est, ut Linguae Latinae (quae postquam unius gentis propria esse desit, communis Europea-rum gentium Mercurius, Scholiq; inchoata eruditorum vinculum, & eruditionis vehiculum, facta est) studium reddatur expeditius; h. e. facilius, celerius, fructuosius, quam haecenus.

18. Nempe, ut non tanta cum doctium & discipulorum molestia, fastidio, nausea; nec tanto cum aetatis annorumq; dispendio, nec deniq; tanta cum remora & jactura scientiarum

realium, uti fit, ad linguæ hujus usum venia-
tur: sed ut citò & tutò, facillè & jucundè in
optimos Autores, illorumq; auxilio in divina-
rum & humanarum rerum scientiam, deduca-
tur Christiana Juventus.

19. Non n. Psittacos suscipimus forman-
dos, quos sine mente sonos tinnire satis sit: sed
Creaturam rationalem, Rerum Domi-
nam, expansæ per omnia sapientiæ DEI
spectatricem, testem, interpretem. Quam
Verbis distendere, non Rebus implere, est à di-
vini consilij scopo aberrare, hominis majesta-
tem diminuerè, mentibusq; pro Rerum scientia
imagines & umbram instillando, turpiter im-
ponere.

20. Hoc ergò agendum est, ut Lingua-
rum (Latinae imprimis) studium in Res ten-
dat: quò non in loquacitatem vanam, sed
in sapientem Eloquentiam, desinat.

21. Id quod nullâ ratione aliâ impetrabi-
mus, quam si perpetuo verba Rebus con-
nexa tradantur: quò unâ eadem operâ
Mens & Lingua semper erudiantur.

22. Verba sine Rebus, putamina sunt si-
ne nu-

ne nucleo vagina sine gladio, umbra sine corpore, corpus sine anima.

23. *Verborum proin copiâ qui eruditionem metitur quoties loquitur, nihil nisi loquitur, hoc est garrit.*

24. *Sapientia rebus constat, non Verbis: sapiensq; & verè eruditus res cogitat, res loquitur, res agit.*

25. *Unde conficitur, Verborum â Rebus divorcium cavendum esse: Librosq;, qui Vocabulis solum occupantur & juventutem occupant, ad sacram hanc intentionem esse inutiles. Vulgaria intellige Vocabularia, Dictionaria, Nomēclatores, Sylvas, Phraselogias, abstractasq;, illas Grammaticorum varias & operosas Speculationes & commentationes.*

26. *Res è Rebus discendæ sunt: Sermo verò de Rebus ex idoneis, qui Res descriperunt, Autoribus, Ex his elegantè compendio, usq;, solidissimo, cum Rerum cognitionem, tum de rebus, sapienter variè, promptè, disserendi facultatem simul nobis comparare possumus: aliàs nunquam.*

27. *Stet hoc igitur fixum, Latinam*

Lingvam, ut hauriendæ realis Eruditionis reale sit instrumentum ex Autoribus esse discendam : & proinde , Autorum bonorum enarrationem , Scholis τὸ πᾶν esse.

28. Opera ergò danda est , ut optimi quique Autores , qui necessarias Eruditioni materias pertractarunt, deligantur, & aliquâ, insigniter facili methodo propositi , in mentis succum & sanguinem cõverti doceantur: quò Juvenes Scholâ egressi , æquè animo ac manu & lingvâ prompti reperiantur, idoneique tum ad sapienter de rebus judicandum , tum ad statum vitæ feliciter inchoandum.

29. Hic siquidem Verus Scholarum est, esseque debet finis, ut nos vitæ præparent, & negotijs vocationis quemlibet parem reddant: quod alia ratione fieri haud potest, quam ut alienis cogitatis, observatis, inventis, nostram exsuscitemus genium & conformemus ingenium, ad optima quæque similiter (quisque enim homo natus divinos in se fovet igniculos ipse quoque) cogitandum, loquendum, agendum.

30. Quemadmodum n. lumen à lumine accen-

accenditur, & magnetis Virtus ab admoto ferro provocatur, ita ingeniorum affrictu excitantur ingenia & exerunt vim suam.

31. Maneat ergò, Latinam Lingvam non nisi Rebus & cum Rebus, docendam discendamq; esse: nempe Ex autoribus Res tractantibus.

32. Verum enim verò, quia quidquid fit gradatim fit (ut Naturæ & Artis exempla ostēdunt) adeoq; etiam, quod discitur, non nisi gradatim disci potest: in evidēti est, Latinitatis tiornem in vastum illud autorum mare propelli non posse, sine præparamentis, & præmunimentis quibusdam.

33. Aliàs, vel allidetur difficultatum (quas nondum superare didicit) scopulis, vel insuetæ adhuc et abyssis ad instar hiantis, varietatis fluctibus absorbebitur.

34. Discat ergò in exiguo ludere cymbalacu, antequam se committat pelago.

35. Sinatur pugio equitare prius in arundine longa, quam phaleratos frenaq; mordentes conscendat sonipedes.

36. Discat ante balbutire infans quam loqui: & puer ante loqui, quam dicere: quia

Et Cicero (tantus aliàs docendi artifex) negat se eum docere posse dicere, qui nesciat loqui.

37. Et quomodo possit? Omnia non nisi gradatim eunt, quæ sursum eunt.

38. Et Plantæ semine, aut nucleo, nihil nisi Virga primum nasci potest: Et Virga demum lentis auctibus Arbuscula, ex hac arbor.

39. Et in humana Vita, nemo viriles annos, staturam, robur, assequitur, nisi qui prius embryon, infans, puer, adolescens, fuit.

40. Nec aliter edificia surgunt, quam ut primo loco rude ponatur, sed solidum fundamentum; huic post supererigantur parietes; parietibus addantur trabium aut fornicum concamerationes; ultimoq; loco omnia illa communiuntur tecto.

41. Etiam qui ad turris, rupis, aut montis alicujus fastigium conscendit, non nisi gradatim se elevando scandere potest: adeo Natura & Ars, nusq; saltum faciunt, nusquam ferunt.

42. Manifestum inde fit, Latinæ Linguae studium non ab integris completisq; operibus,

operibus, puta Autoribus, auspican-
dum esse: sed à rudimentis & tirocinijs
quibusdam, quæ ad majora illarità animos
prædisponant ac præparent.

43. Sed & Præparamenta hæc non
unius esse posse generis patet: quia valdè
distantia unius alicujus interventu conjungi
vix possunt.

44. Altum certe edificium dum erigi-
tur, diversis aliquot contignationibus operarij
habent opus, antequam fastigium imponant.

45. Et quemadmodum Vita hominis
certi sunt gradus seu ætates, distincta planè, ita
cultura Animorum & Lingvæ, necesse est
certos constitui gradus, coordinariq; ita, ut al-
ter ab altero surgat.

46. Quemadmodum n. non ideo præmit-
titur aurora diei, ut maneat aurora, sed ut
paulatim clarescendo tenebras in lucem, noctem
in diem, commutet, & Pictor non ideò linea-
menta prima ducit, ut lineamenta maneant, sed
ut magis magisq; diducta, distinctam omnium
membrorum formam accipiant, eoque totam rem
perfectè uti est representent: Ita Lingvæ
formatio à rudimentis incipit, ut ulteriore
progressu

progressu perficiatur, tandemq; in eloquentiam terminetur.

47. *Commodissimum autem videtur Latini studij gradus, seu etates quatuor constitui: ut nempe sit*

Aetas	{	Prima	infantis, balbutiens
		Secunda	puerilis, adolescens
		Tertia	juvenilis, florida
		Quarta	Virilis, Valida

ubi discant loqui	{	Qualitercunq;
		Proprie.
		Eleganter.
		Nervose & potenter.

48. *Primus itaq; & infimus gradus erit, aliquid Latini intelligere, & qualitercunq; efferre posse. (Verum enim maneat oportet illud: Quidquid incipit rude est. Item: Qui nunquam male nunquam bene: & Nemo non errat nisi qui quam saepissime erravit.)*

49. *Secundus gradus altior erit, quasvis obvias res, omnesq; usitatiores mentis conceptus, exprimere posse, vero, proprio, genuinoq; sensu: Sine ullo noxio*
in Vo-

*in Vocum significationibus errore, earundemq;
formationibus vitio.*

50. *Tertius gradus sublimior etiam docebit unam eandemq; rem & rei cōceptum, aliter atq; aliter efferre, & veluti coloribus variis variè pingere.*

51. *Quartus deniq; & supremus gradus erit, didicisse, quomodo sermo non ad luxuriam se diffundere & diluere, sed potius accurato Verborum & sententiarū factio delectu contrahere se, & circa Res ita solidare, debeat, ut se, secumq; RES, validè mentibus imprimat.*

52. *Quod apex Eloquentia est, Res quasq; nativis suis non spuris aut fucatis, coloribus ad vivum depingere, cog; Mentis sub Rerum imperium captivare posse. Unde Salomonis illud: Verba Sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi. (Eccl: 12. 11.)*

53. *Ita erunt quatuor distinctæ quasi Latinitatis Scholæ, aut Classes: prima pro balbutie, secunda pro loquela, tertia pro Facundia, quarta pro Eloquentia Latina, comparanda.*

54. *Qui*

54. Quibus singulis sua deputanda sunt demensa, metaq³, unde incipere, & quousq³, progredi debeat quaq³: modusq³, describendus certus & exquisitus, quo intra tempus datum, necessariò ubiq³ attingatur meta.

55. Distincta hæc sunt & sua propria singulis, tam metæ quam mediæ, & mediæ applicandi modus: harmonicè tamen sibi invicem succedentia & respondentia.

56. Hoc n. volumus omnibus illis classibus esse commune, ut iisdem proportionatè auxilijs instruantur: libris nempe omnia scienda gradatim, majori semper plenitudine, proponentibus, consimilibus fere exercitiorum generibus pertractandis.

57. Libro pro Classe prima nomen dedimus, VESTIBULI; pro Secunda; JANUÆ; pro tertia, PALATII. pro quarta, THESAURI Latinitatis.

58. Horum cujusq³ structuram conveniet esse tripartitam.

59. Prima & fundamentalis pars contineat, rō materiale seu demensum rerum & Verborum illi Classi debitorum; h. e. Textum seu Autorem: Secunda pars ex-
plicit

plicet rō formale , seu mensuram & directorium verborum , h. e. præcepta & Regulas , quibus ratio structi sermonis , in Autore præmisso detegatur , ad faciliorem veriorēq; ejus intellectum. Tandem , adjungatur Index contentorum , qui sit omnium præcedentium veluti Repertorium , celerem eorum usum & praxin adjuvans.

60. *Ratio hujus methodi prima hæc est , quod mollius , melius , efficacius , exemplis docemus , quam præceptis : (quippe Exempla sensu intellectum formant , quod naturale est : Præcepta intellectu sensum , quod contra naturam .) Præcedat igitur Oratio facta : eamq; demum Præcepta , quomodo facta sit , & ad imitationem ejus alia similiter fiat , illustrantia , sequantur . (NB. illustrantia dico : debent enim talia esse , quæ lucem huic studio inferant , non tenebras ; adjumentoz; illi sint , non remora ; nec offerant ingenijs novam , ipso textu graviozem , luctam , sed luctam a verbis illatam solvant :)*

61. *Deinde , quia non omnia simul memoria sic imprimi possunt , ut inde queant ad usum expedite depromi ; succurrendum est*
imbe-

*imbecillitati, annexo Inventario, ut quid-
quid reassumere sit opus, ad manum sit.*

62. *Ita VESTIBULUM primo loco continebit Balbutiei Latina materiam, Vocabula aliquot centena, sententio-
lis inclusa. Deinde formalis loco, Declinationum & Conjugationum tabellas, cum aliis Grammaticæ rudimentis primis. Tandem Vocum comprehensarum Judicem Vernaculum: nec præterea quidquam. Horum enim ope metam attingemus pulchrè: nec opus est ullis additamentis inutilibus augeri, libro molem, ingeniis laborem, tenuiorum marsupis redimendi difficultatem.*

63. *JANUA similiter proponat, primùm loquela ad necessitatem materiam: Omnia scilicet usitata lingua vocabula, circiter decies mille redacta in sententias, structurâ & sensu faciles: quippe quibus Res ipse summatis, ordine suo, simpliciq; & nativo vultu, exprimuntur.*

64. *Nibil ergò hic admiscendum tropicum, figuratum, insolens, particulare nimis. Non n. aliud adhuc agitur, quam ut adaperiatur Janua, suo tempore & loco distinctius res*

Etius res cognoscendi & eloquendi. Cujus consilij
immemores quidam, aut incurios, Ianaam hanc
inutilibus additamentis onerarunt: nescio
quid non huc infarcire volentes, cum certa di-
scientium remora & fastidio. Quod cavenda-
m posthac erit.

65. Potius hoc agendum, ut habeamus
verè JANUAM (quod in præfatione ejus
prima promiseram) RERUM ipsarum
solidis postibus benè firmatam; volubi-
libus LEXICI cardinibus expeditè a-
pertilem; præsentaneâq; GRAMMATA-
TICÆ clave promptè rescrabilem: h. e.
ut Januæ textui addamus Grammatica præ-
cepta, & Lexicon illud promissum: ut quicquid
huius classis usus requirit, simul habeatur.

66. Nempe constituenda sunt Gramma-
tica præcepta brevissima & lucidissima,
veram et genuinã simpliciumq; sermonis
Latini scribendi, pronunciandi, formandi,
construendiq; rationem, planissimè osten-
dentia; Sed tamen nihil insolens, figuratũ, val-
dè anomalum, attingentia. Exemplis n. è
solo JANVÆ textu, (ubi nihil adeò

B

anoma-

anomalum & figuratum habetur) illustranda erunt.

67. *Judicis demum loco addatur, LEXICON ETYMOLOGICUM, vocum Latinarum, Januâ comprehensarum, Radices, seu Verba primigenia: cum sua Derivatorum & Compositorum serie, significandiq; rationibus, ob oculos pandâs.*

68. *Pro tertia Classe, PALATIVM erit Latinitatis, specialiozem jam Rerum, Verborum, Phrasium, Regularum, Diductionem exhibens, cum omnibus præcipuis orationem ornandi artificijs, & materias quaslibet, varie eloquendi modis.*

69. *Instituendi ergò erunt varij de Rebus discursus: & quidem rerum ipsarum Methodo, quam centum illis Rerum titulis Janua designavit.*

70. *Tum addendum (τῆ formalis loco) quidquid Grammaticarum præceptionū restat, de Anomaliis, Syntaxi figurata, Hellenismis, etc: nec non præcepta Rhetorices, de Sermonem ornando, Et prima Logicæ rudimenta, populosa methodo (qualem partim GRAMMATICA ipsa*

ipsa subministrare queat, partim R H E T O -
C I C A necessariò ante se requirat, concinnanda.
Cujus rei in Juventutis commodum egregiè
prestandæ, jam hic ausim fieri de non nemine ex
promissor.

71. Commodum autem videtur hoc La-
tinitatis, puræ P A L A T I U M qua-
druplicatum construi secundum stili
gradum.

72. Nempe ut Latinitatis Candidati di-
scent, in P A L A T I O primo stilum
Epistolarem: cursorium quidem illum ne-
gligentioremq, purum tamen & fluidum. In
secundo stilum Historicum, altius paulò
assurgentem, magisq, cum cura elaboratum.
In tertio stilum oratorium planè accura-
tum, gravem, sublimem. Tandem poeti-
cum, numeris adstrictum: tum simpliciolem &
magis planum, (qualis est in Elegiacis, tum
grandem & pomposum (qualis est in Heroicis,
Lyricis, Tragicis carminibus.)

72. Omnia verò illa non Verbis &
sententijs nostris, sed Autorum clas-
sicorum.

74. Ita lente gradatim, per cancellos du-

Et, facilius discent stili characterem, & discernere, & distinctè aequaliterq; imitari.

75. PALATIUM igitur EPISTOLICUM contineat centum Epistolas, singulas singulis JANVÆ titulis respondentes: per quas distribuatur quidquid elegantiorū est salutandi, resalutandi, narrandi, petendi, gratias agendi, etc: formularum: ut quasi totum epistolare artificium hic exstet: cum adjunctis brevissimis, de arte epistolas scribendi monitis.

76. PALATIUM HISTORICUM insigniores contineat iisdem de rebus enarrationes: assignatis ad marginem Autorum & locorum, unde unum quodq; desumptum sit, allegationibus.

77. Atq; hostales de Rebus Discursus formâ dialogisticâ concipi, quatuor hæc suadent.

78. Primum, nihil est homini naturalius colloquio: quò sensim sine sensu perduci potest quocunq;. Facilius ergò hæc adaptari poterunt, puerilibus ingenis, ne sibi hanc rerum seria-

rum tractationem vel impossibilem, vel arduam nimis & difficilem, imaginentur.

79. *Secundò Colloquia excitant, animant, foventq; attentionem: idq; ob questionum & responsionum varietatem, earundemq; varias occasiones & formas, intermixtis subinde quæ oblectent. Inescandi sunt igitur his illecebris animi, ut per has operas sine fastidio progrediantur.*

80. *Tertiò serviunt Dialogi, cum Rerum impressioni firmiori, tum repetitioni (etiã inter discipulos ipsos privatim) faciliori. Quæ admodum enim facilius memoramus rem gestam, cui interfuimus ipsi, quam acceptam auditione solâ: ita discantium animis tenacius herêt quæ per modum Comediæ aut Colloquij, (cum & hic non tam res audire quam ipsimet videre, loqui, agere, nobis videamur) addiscuntur, præ illis quæ nudâ recitatione imbibuntur.*

81. *Deniq; quia potior vitæ nostræ pars conversatione constat, eleganter compendiosèq; ad eam manu ducitur juvenus, si Res non solum intelligere, sed et de illis expeditè disserere consuescat.*

82. *Volumus ergò hîc totû doctè colloquendi*

loquendi, & de rebus discurrendi artificium tradi: *conquisitis undiq; interrogandi, respondendi, insinuandi se, res explicandi, urgendi, excipiendi, digrediendi, ad propositum redeundi etc: Occasionibus & formulis.*

83. Sed & hoc pulchrum erit, ut pro colloquentium personis assumantur Auctores, qui res illas tractant, aut quorum de Rebus variis, variæ sententiæ exstant: *maximè autem, quorum libri citantur. Ita n. eâdem operâ & cathalogum Autorum, & præcipua eorum de rebus testimonia, eleganti compendio addiscentur, gradusq; ad Auctores ipsos Evidentior fiet.*

84. PALATIVM MORATORIUM Measdem repetat materias, eâdem titulorum serie, sed in Declamationû forma: *congestis è Cicerone, Quintiliano, Seneca Rhetore, & aliis probatis Oratoribus. aptèq; digestis (jam in didascalico, jam in demonstrativo, jam in deliberativo, jam in judiciali genere) variis, iisq; optimis, exordiendi, narrandi, proponendi, confirmandi, transeundi, concludendi etc: formulis. Ut pariter hîc, totius artificij Oratorij extet idea: citatis iterum ad marginem*

nem, à quo *Autore* veniat unumquodq; : & ad calcem annexis de *Orationum* artificiosa compositione brevissimis regulis.

85. PALATIUM POETICUM eadem relegat vestigia, easdemq; illustret materias, stilo ligato : adjunctis iterum de carmine condendo præceptiunculis.

86. Videtur a. factu optimum, non nova cudi carmina, sed ex antiquis *Poëtis* sententiosos desumi versus, & in unum continuum redigi textum : ad eum modum, quo *Rofsæus* *Anglus* integram *Evangelij Christi* historiam meris *Virgilianis* versibus elegantissime contexuit.

87. Usus *POETICI* hujus *PALATIj* erit: Primò ad reddendam discipulis familiarem syllabarum quantiatem: ut *Poëses* studiosis, pro *Smetio* & similibus prosædicis libris, sufficiat. (Hoc n. agimus & agere suademus, ut discipuli cujusq; *Classis* omnia sua secum portent, sine mentis à multitudine & varietate librorum veniente distractione.) Secundò clarius illis patecet, quid poeticus character oratorio distet : ut dicendi genera in *Authoribus*,

quos jam mittentur, facilius discernant. Deniq̄
Elegantissimarum sententiarum, quarum per
totam Eruditionem creberrimus usus est, jam
hic sibi copiam insignem parabunt.

88. Index contentorum quaterni
hujus PALATIj, meo judicio, erit
LEXICON PHRASEOLOGICUM: sive quidem illud Vernaculo Latino
num sive Latino Latinum. Puta in quo simplices
Rerum appellationes (alphabeti ordine positæ)
elegantioribus permutantur: hoc e. ostenda-
tur, quomodo rerum appellationes propriæ, Sy-
nonymicè, periphrasticè, tropicè, & omninò va-
riè & ornatè, efferendæ sint. Ubi semper
premittantur humiliora, ad Epistolarem vel
historicum stilum spectantia: tum phrasés ubli-
miores, Oratoriæ; tandem Poeticæ: assigna-
tis Palatij locis, ubi occurrant, si occurrunt.

89. Quo fine, idem poterit in PALA-
TII constructione observari, quod in U-
STIBULO & JANVA: ut tex-
tus sermonis in segmenta distribuatur, puta Pe-
riodos, quæ signentur numero continuo, per
diversa etiam capita, à principio libri ad fi-
nem; nempe ob citandi commoditatem. Qualiter
& doctis-

& Doctissimum D. Baldovium in Medulla Grammatica Hebraea fecisse video.

90. Ut pateat melius, quale illud Latino-Latinum Lexicon velim, apponam exempli causa, quomodo verbi DVBITO varietas & elegantia gradatim exprimenda esset.

D V B I T O. Hæreo, hæsito. Ambigo. Fluctuo. Incertus sum quid agam. Incertum mihi est. In ancipiti sum. Non mihi consto. Animi pendeo. Incertus pendeo. Suspensas habeo rationes. Voco in controversiam. In magna quaestione id habeo, an etc. Hæc me res in diversum trahit. Incertior multò sum quam dudum. Poeticè, sum dubius. Verg: Dubius feror. Ovid. Hoc me dubium dat. Plaut. Hoc meum incertat animum. Idem.

91. Atque ita esset studij Latini classis tertiæ PALATIVM.

92. Sequetur tandem ipse Latinitatis THESAURUS, cujus tot materiale erunt Autores Latini, omnem rerum & sermonis varietatem explicantes: Physici, Geographi, Ethici, Medici, P O-

B S

LITICI,

LITICI, Theologi, Historici, Oratores, Poetæ etc. Veteres & novi, nati aut nascituri, quicumq; aliquid insigniter utile adferunt, vel allaturi sunt, atq; tersâ & purâ dictione utuntur.

93. Omnia enim Autorum genera huc, non solum admitti, sed accersi, postulat inchoata methodi ratio.

94. Amplos scilicet studio huic posuimus fines, totam Rerum & Verborum, h. e. sapientia & Eloquentia, quanta esse potest, plenitudinem. Huic ergo fini media ut capacitate suâ respondeant, necesse est.

95. Et quoniam in Vestibulo ponimus rudimenta, in Thesauro autem complementa, Rerum & Verborum; intermedia verò illa, JANVA & Atrium, seu Palatium, interponuntur saltem ut huc veniri possit: sequitur, quemadmodum Janua nihil est nisi supplementum Vestibuli; & Palatium supplementum JANVÆ: ita Autores necessariò afferre debere supplementa omnium præcedentium.

96. Non autem afferent, si tantum Historicos cū Oratoribus & Poetis, admittimus (qualiter
liter

liter ferè ad huc Scholis mos fuit:) quia illi omnia, quæ ad Eruditionis amplitudinem spectant non persequantur, sed circa certam aliquam specialem materiam eorum quisq; deliciatur.

97. Si methodus nostra solam & nudam stili concinnitatem intenderet, sufficeret illi vel unus idoneus Autor, usq; adeò familiaris redditus, ut ejus dictionem ad vivum exprimamus. Verbi causa Terentius; quem verbus & phrasi purum esse & tersum, suavemq; omnes norunt, ut etiam Ciceroni fuerit in delitijs. Quem tamen materie parum habere, nemo non videt, qui cum judicio legit. Unde Scaligerum dicere solitum scribit Bruckius, quod inopia Latinæ Linguæ Terentium adeò celebrem fecit.

98. Plena verò methodus quia plenam proponit Eloquentiam; hæc autem sine plena Rerum cognitione haberi nullo modo potest; patet ab Eloquentiæ plenæ candidatis totum Rerum circulum exambiri oportere.

99. A toto n. & perfecto nihil excipi potest. Eloqui autem velle, quod non intelligas, quam insulsum est?

100. Nec metaphora, adagia, gnomæ,

apophthegmata, *hieroglyphica*; *allusiones varia*, (in quibus singulis multa *Eloquentia vis sita est*) *vel satis verè intelligi*, *vel satis commodè adhiberi*, & *satis acutè stringi*, *possunt*, *sine justa rerum, unde petita sunt, præcognitione.*

101. *Sunt autem petita à rebus naturalibus, artificialibus, mathematicis, logicis, etc & quæ circa hæc aliquando acciderunt. Quæ unde melius quam ab Autoribus suis cognoscas?*

102. *Si quis è locis communibus (Polyanthea Langij & similibus) rerum cognitionem, in quantum sat est, hauriri posse putat, nã ille parum quò consilia hæc tendant recogitat! Solidam nos hic jam, & virilem, sibiq; ipsi intra se coherentem, Rerum cognitionem, & Res interpretandi potentiam querimus; non illam puerilem, frustillatam, laceram, confusam, obtusam.*

103. *Habent loci communes, omnesq; similes illi subsidiarij libri, (præsertim si rectè conformentur) suam laudem & usum: nempe ut sint Autorum Indices generales, ad invenendum quis Autor, & quid, de hac vel illa materia*

teria scripserit: aut Eruditionis jam parte
Promptuaria, breviter variade variis subin-
nuentia. Insignis utiq; hic usus est.

104. At si se pro Autoribus ipsis ingerant,
(quæ deceptio ut pervulgata est, ita jucunda:
imponit n. specie compendiose ad eruditionem
vix) tum plus nocent quam prosunt: quia ad
veriosem & pleniosem eruditionem presens-
simo sunt obstaculo, fiuntq; ut dicitur, Com-
pendia Dispendia. Hinc & illud: parum sapit
qui ultra locos communes non sapit.

105. Nisi forte hic tamen Langij Poly-
anthea, ut à Gruthero tomis pluribus aucta
sunt, alium mereri censum videantur. De
quo judicare & statuere poterunt, qui pericu-
lum fecere: num ita ad omnem materiam vo-
lumina illa suppetant, quemadmodum de fronte
promissum gerunt?

106. Interim tamē, quis non delirare cre-
dat Theologum, qui Concordantiis Biblicis,
aut Collectaneis nescio quibus, satis sibi prospe-
ctum esse credens, ipsum sacrum Bibliorum
codicem posthabeat? Aut quis bonorum ter-
restriū heres usq; adeo desipit, ut assignatis sibi
alieno arbitrio certis proventuum portiunculis,
integros

*integros proventus, una cum fundis, unde rede-
unt, videre negligat? non bona ipsa sua integrè
poscat?*

107. *Præstat utiq; Rebus uti, quam re-
rum fragmentis; messes agere, quam spicile-
gia; hortos floriferos vindemiare, quam flo-
sculos decerptos, & dispersos, vietos plerumq;
& exsuccos factos, recolligere.*

108. *Accedit, quod ex methodo nostra
Classicis in Scholis seu Gymnasiis, omnia quæ
universali Eruditioni fundamenta conferunt,
absolvenda sint: nihil Academis & peregri-
nationi, præter propriam cujusq; Facul-
tatem, in qua transigere vitam & servire
D E O humanæq; societati decrevit, re-
servandum. Nempe ut ad magnos faciendos
in propria facultate profectus, & in ea post
excellendum, nec tempora justa cuiquam, nec
debita præparamenta desint.*

109. *Cum ergò Catholice illi Eruditioni
materiam omnigenam ferant Autores, advo-
candi sunt, & in ordinem redigendi, ut quisq;
in medium deponat, quidquid utiliter & pul-
chrè, aut invenire, aut cogitare illi datum
est: quò ex omnibus particularibus in unum
redactis,*

redactis, universalis colligatur, & intra
mentis abdita deponatur, Sapientie The-
saurus.

110. Operosum id, aut simpliciter
impossibile, dicet aliquis. Utiq; si rem tan-
tam impetu aggrediamur, non consilio &
arte.

111. At nos, primum, non omnes in-
telligimus Autores, qui exstant; sed de o-
mni genere quosdam, optimos nempe: & tan-
tum ex quibusvis etiam seu omnibus optimum,
vel illud, quod apud optimos alias desideretur:
Siquidem nec optimus auctor aliquis optimè
aliquando aliquid tradidit.

112. Deinde, nec selectos illos omnes tota-
liter totos, sed quosdam per indices tantum,
aut potius per compendia, qua in usum illum
construi optamus: ne scilicet Academiæ se
præparans juvenus, nomina, libros, nu-
merum, ordinem, contenta, optimo-
rum quorumq; Autorum, qui de sin-
gulis materiis scripserunt, ignoret; sed
omnium illorum de omnibus præcipuis men-
tem, tractandiq; modum, jam hic præsci-
at.

113. Ad

113. Ad Academiam delatis, licebit Philosophis futuris Philosophos; Medicis Medicos; Politicis Politicos; Theologis Theologos, tandem plene aggredi & eviscerare, ad particularem & solidam omnium quae suae professionis erunt notitiam & praxin sibi comparandam.

114. Tertiò, nec illos qui integrè proponuntur, æquali curâ dignandos existimamus: sed in styli Magistros deligēdos ex optimis optimos tantum. e.g. pro Autore primo & perfectò Asiatici stili sumatur Cicero, cui ita se ad suafaciant ingenia, ut ejus (si non phrasin per omnia, nam hæc undecumq; petenda est: tamen) compositionem per omnia imitari, & exprimere consuescant. Pro Laconici autem stili Autore Principe habeatur Seneca (vel ex quorundam opinione Lipsius:) quem imitari ad unguem crebra læctione & relectione, versione & reversione docendi sunt. Ita in Poesi, stili heroici exemplar primarium Vergilius sit; Lyrici, Horatius etc.

115. Hæc, aut similitatione, nec impossibile, nec difficile erit, optimos quosq; Autores

tores classicos à classicis nostris discipulis
intra breve annorum spatium exhauriri, atq;
in succum & sanguinem converti.

116. Atq; hoc erit materiale colligen-
dorum Scholasticæ Eruditionis Thesaurorum,
AVTORES BONI.

117. Tò formale, omnia hic in ordinem
cogens, optamus exstruj CLAVEM
I N T E L L E C T V S Humani; con-
tinentem generales quosdam canones,
omnia quæ usquam sunt & fiunt, dicun-
tur & cogitantur (aut etiam esse & fieri,
dici & cogitari possunt,) in proportio-
nem quandam generalem (quæ sibi invi-
cem harmonicè respondeant Res, rerum
conceptus, et sermo) reducentes: ut eo modo
ex omnibus particularibus, hætenus auditis
visis, agitatis, & post in Autoribus legendis &
observandis, universale quoddam Sapientia lu-
men exsurgat mentibus.

118. Indicis contentorum loco, fit
hîc L E X I C O N C A T H O L I -
C O N, ex omnibus Autoribus memo-
rabilissima quæq; recensens: sed eleganti Vo-

C

cum

*cum & Rerum, ut se invicem consequuntur,
ordine.*

119. *Ex: gr. sub voce OLYM. PVS,
memoretur breviter quidquid inde Vocum &
Rerum descendit: vel hoc modo. (1.) OLYM-
PUS, est mons altissimus in Thessalia,
nubes cacumine supercandens. (dictus qua-
si ὄλος λάμπων, totus splendens, scilic: à So-
le, aut à nivibus:) (2.) Hinc Poetæ pro coelo
usurpant: vocantq; Jovem Olympium, ce-
li træsidentem, supremum DEVM. (3.) ab hoc
sortita fuit nomen Urbs Olympia, in qua
Jovis istius Templum erat. Atq; hic in hono-
rem Jovis instituerant ludos equestres seu certa-
mina Horum. (4.) Olympia dicta repeten-
da quarto quovis anno exeunte, quinto ineun-
te. Hinc ergo. (5.) Olympias dictum fuit
quadriennale illud spacium, assumptum in
apocham numerandi Regum successiones, &
res gestas Græcorum: initio nempe sumpto à
tempore primi Olympiadum institutoris,
Jphiti, anno Mundi 3174. Era hæc apud Græ-
cos & Latinos Scriptores usitatissima est. (6.)
Fuit et Alexandri M. mater dicta Olym-
pias etc.*

120. Ita de omniscibili, præcipua quæq;
brevissimè memorari possunt; ut habeatur
vere catholicum Rerum & Verborum omni-
um Repertorium.

121. Hæc ita si constituentur, quis non
videt, totam Scholasticam Juventutem ad ve-
rissimam literaturam (Rerum scilicet varia-
rum cognitionem, purissimamq; Latinita-
tem) agminatim, & modis facillimis, pro-
moveri posse? modò prænominati Libri,
Scholasticæ hujus Eruditionis feliciter
propagandæ optima instrumenta, satis ac-
curatè constituentur.

122. Quantum quidem ad **VESTI-
BULVM ET JANVAM** (fun-
damenta scilicet hujus studij) attinet, in iis soli-
dè ponendis nos pro tenuitate nostra desuda-
vimus: quantumq; opera restat (in perpolien-
do textu: adjungendisq; **JANVÆ Gram-
maticis Canonibus**, & Etymologico illo Lexi-
co,) id nobis propediem, quantâ maximè
licebit dexteritate, absolvendum reserva-
mus.

123. Forsan & **CLAVIS INTEL-
LECTVS** humani, quam pro dirigenda uni-

versali Autorum lectione fabricandam supra (§ 117.) diximus à nobis expectari possit: qualis quidem à primo conatu expectari potest. Erit enim idem illud quod antea *RERUM JANUAM*, & Christianæ *PAN-SOPHIÆ* epitomen, vocare libuit, aut etiam *UNIVERSALE RATIONARIUM* vocare liceat: Ordinem Rerum talem ostendens, quo omnium quæ unquam fuerunt, sunt, & erunt, aut esse dici, & cogitari possunt, inventorum jam & porro inveniendorum, fontes, venæ, metæ, rationesq; recluduntur.

124. Quod dum nos, *DEI* ope freti, agimus, ut interea *LATINITATIS PALATIUM*, artificiosum illud elegans, amænum, exstruatur, audeam hic publicè nunc jam (occasione ita ferente) compellare Te Vir eruditissime, David Vechner; qui scitulo Tuo Templi Latinitatis proplasmate egregium ingeniose Tue specimen dedisti, plurimosq; Eruditorum in spem splendide in fastigium manus Tuæ surrecturæ molis, crexisti.

125. Et quia doctissimè aliquot diver-
sis

sis è Regnis Viri, suis ad Te privatim hoc nomine datis literis Te hortati sunt, ut pulchrè ceptum pulchrè absolvas opus: nec non moneat, ut faces subdere, Teq; instigare, non desistam; patienter feres, quod in facie Reipublice literaria te data fidei commonefaciam, ne grave sit ad morsus ungvibus conscribere opus, quod plurimorum utilitati inservire possit.

126. *Cur enim non sequamur (scribit Clarissimus apud Dantiscanos Rhetor, Mochingerus noster) istum Electorum autorem, qui inquit: Ego semel laboravi, ne Tu semper laborares? Taceo alios, quia non ignoras Tu, diligentia tua exstimulatores.*

127. *Quorum ego suffragijs, & publicis quasi desiderijs, animum Tibi refricans, publico scholarum nomine Te oro, perq; hæc sacra Juventuti Christianæ quàm optimè consulendi studia, & debitam DEO & vocationi fidem, obtestor, ne admotam feliciter aratro manum retrahere, promissam Scholis opem invidere, tam multorum fervida desideria frustrari, aut diutius remorari, inducas animum.*

128. *Sed inscriptionis mutanda vides necessitatem, modumq;: ut nempe T E M P L V M commutetur in PALATIVM, quemadmodum Aristarchorum nostrorum non neminem monuisse meministi. Quid ni obsecundemus amici consilio, ratione non carenti? Tutius à rebus profanis, inquit, metaphoræ petuntur: sacris, quantum potest, parcendum.*

129. *Addam ego: Thesauros (ad quos per Januam nostram, & Atrium Tuum, veniri volumus) non in Templorum adytis asservari solere, sed in Palatiorum Regionum abditis recessibus. Servemus ergò allegoriæ continuationem.*

130. *Etiam hoc cogita, Romam, cum in flore esset, superbiisse Palatijs, ad stuporem aliunde venientium, & inusitatum Urbis splendorem demirantium. Quem moderna è ruderibus antiquæ resuscitata Roma, è longinquo licet, emulatur tamen, Palatijsq; suis magnificè se ostentat.*

131. *Tu igitur si nobis è librorum Romanorum reliquijs splendidum facundiæ*
Roma -

Romanæ Palatium exstruxeris, majus Te opus facturum crede, quam qui lapideas illas restituunt moles.

132. Et quia eruditorum nostrorum Censuram, uni & alteri, multiplex illa partitâ Templi distinctio minus necessaria, minusq; Juventuti fructuosa (metuentibus, ne ambages varius faciat quam semitas) visa est, simplicius poterit in Palatij structura procedi; omnibus nihilominus quæ diligentia Tua cogitavit, aut jam congescit, locum hic invenientibus.

133. Sed pluribus his immorari quid opus? Industriam Tuam Tibi in omnibus his ducem (post DEVM sapientia ducem, & sapientum rectorem, Sap. 7. 15.) relinquo.

134. Excitet verò pariter aliquem DEUS, qui reserandis studiorum reconditoribus Thesauris, utilem Scholis navet operam! Autorum nempe honorum, è quibus cum Lingua puritate Rerum utilium succum hauriat Juventus, prudenti delectu, coordinatione bonâ, taliq; omninò ad usum accomodatione, ut quid quid, cum sapientia tum sermonis elegantia, è diversis illis,

*antiquis & novis, fonticulis, scaturit, id omne
communi alveo Scholarum nostrarum perflu-
at hortos! ad efficiendum quàm plurimos ve-
rè sapientes, verè eloquentes.*

135. *Cujus rei nescio an optari debeat
alius, aut sperari possit melior, artifex, illo,
qui sibi publicè spartam hanc deprecere, eamq;
adeò jam ornare, orsus est: florentissimus in
efflorescente Gerana Academia Eloquentiæ
& Historiarum Professor, D. Johannes Ra-
ven.*

136. *Qui editum nuper in lucem, notisq;
illustratum, & Indice pulchro instructum,
Cornelium Nepotem, non solum titulo illo,
Autorum primus, qui post Comenij J A-
N U A M, pro inchoando apud Juventu-
tem S T Y L O posthac edentur, ornare
voluit: sed & in præfixa operi D E E M E N-
D A T I O N E V I T I O S Æ per Ger-
maniam E L O Q U E N T I Æ Disserta-
tione, (paragrapho 18.) sibi provinciam
hanc illis verbis despondit. Dabunt alij in
alijs operam: ego pro mea, & bona cum
D E O, annitar, ut in Latinis Auctori-
bus adolescentia à me quoq; adjuncta sit.*

137. Ma-

137. *Maacte verò hâc promptitudine pietateq̃ in Patriam, Vir optime! DEVS Tibi annos & animos addat, ut feliciter, quam professus es operam, compleas.*

138. *Habes utiq̃ argumentum amplum explicandi vernantis Ingenij Tui veres, & benè merendî de Patria Germania; imò de omnibus Christianis regnis, ubicunq̃ Cultura ingeniorum ulla agitur cura.*

139. *Si quid Tibi bonæ observationis est circa JANVAM ipsam castigandam & complendam, confer in commune, structoribusq̃ suggerere: ipsi verò Tibi has potissimum assignari partes, ut pleniora Sapientie gazophylacia artificiosè recludas, penitioresq̃ thesauros in publicum proferas, ne displiceat.*

140. *Ita demum insigne aliquid præstari poterit, si partitis operis, non eadem agamus omnes (alius sic, alius aliter idem, confundentes nos invicem) sed diversa diversi tractemus, ad eundem tamen communem scopum omnes, animum intendentes, operamq̃ independentes.*

141. *Tenendum autem erit, non jam immediate à Janua in Autores venire, sed inter-*

poni (*maturō satis consilio*) Atria, sive Palatia; atq̄ ex his demum in Thesaurarios illos carceres (ut ex Herode Sophista *Coelius* vocat) transitum fore.

142. *Cujus rei meminisse, eò serviet, ut scias minutiozem illam curam, de stili rudimentis, jam Tibi prætergressam; & quidquid agendum restabit, id solidiorem Rerum ipsarum cognitionem maturioremq̄ Eloquentiam, spectare: adeoq̄ fastigium hujus Scholasticæ Eruditionis Tibi committi.*

143. *Non obliviscendum verò erit Reptorij Catholici, pulcherrimi illius pretiosissimiq̄ Universalis Eruditionis Thesauri.*

144. *Faxit ter maximus aptimus D E V S, ut si v Tu hanc susceperis ornandam, Spartam, sive alius, fiat id cum laude nominis divini, & publica Scholarum utilitate; perq̄ id certa cum spe prolapsas in deterius res humanas, (Germania verò nostræ nunc planè collapsas) in melius restituendi! Multitudo enim Sapientum salus est orbis terrarum (inquit Sapiens, cap. 6. v. 26.)*

145. *Ubi adornati fuerint hi Libri, designan-*

signandæ erunt certæ temporum metæ,
intra quas cuilibet Classi sua periodus absolva-
tur: & conscribenda pro docentibus Hy-
pomnemata, rectè his Libris utendæ metho-
dum præscribentia.

146. Quantum ad primum: putamus
VESTIBULO dandum esse præter pro-
pter semestre; JANUÆ annum; PALA-
TIO sesquiennium: AVTORIBVS
triennium. Ut nempe compleatur sexenni-
um illud, quod inter Scholam Vernaculam
& Academiam ponunt, classicisq; his exercitijs
assignant, rationes nostræ, expresse Cap:
XXVII. Didacticæ.

147. Quot si spatia hæc nimis angusta es-
se praxis ostenderit, ampliari poterunt ad ne-
cessitatem. Nunc n. consultamus, nondum
leges figimus.

148. Quantum ad Hypomnemata,
quia non omnium est in consiliorum rationes pe-
netrare, & ultrò, quid loco quo vis faciendum
sit pervidere: submonitiones ejusmodi (quas
Informateria vocare liceat) in gratiam illo-
rum, qui non nisi ducti ducere alios nôrunt, con-
scribenda sunt.

149. *Qualiter mihi nunc jam ratione Vestibuli & Januæ faciendum est: præmissis tamen generalioribus quibusdam, circa atriumq; pariter (imò & post, circa Palatium & Auctores) observandis, monitis.*

150. *Non enim omni ex parte verum est illud: Scire volunt omnes, operam dependere nemo. Sunt qui volunt, & studia, labores, sudores, offerunt: modò sciant modos viasq; laborum difficultates superandi: Quomodo autem sciant nisi doceantur? Ut omninò ad Doctores provincia hæc, labores Discipulis allevandi, devolvatur: Didacticis verò incumbat modos illos investigare, & investigatos præmonstrare, ut docentibus in promptu sint. Pueris nihil relinquendum, quàm ut Scholam non per antiphrasin ludum dici sed revera esse, intelligant & experiantur.*

Generalia Præceptoribus monita.

151. *Docens, non doceat quantum ipse docere potest, sed quantum Discens capere. Non enim ego vasi infundere possum*

possum liquoris quantum vèlim, sed quantum
Vas capit: nec pro interiore capacitate simul
infundendo, sed prouti oris angustia permittit,
instillando. Et cùm aliquid humini jacens
manu cupio attollere, ego me demittam necesse
est, illud ipsum elevare se ad manum non potest.
Planè igitur Præceptor condescendat discipu-
lo in omnibus: & habeat se activè, Discipu-
lus passivè. Tabula nihil pingere potest in-
se ipsa, sed Pictor: præstat illa satis, sistet im-
motè, & pigmenta excipiat dextrè. Un-
de aliud sequitur: nempe ut,

152. Quidquid difficultatum & mo-
lestiæ adferunt Scholastica studia, eas hu-
meris suis Præceptores sustineant: Dis-
cipulis nihil præter imitandi aviditatem,
facilitatemq; relinquentes. Nem-
pe quo Nutrices solent modo, infantulis suis non
nisi præmansos ingerere cibos, ut sola illis blan-
da digestio supersit.

153. Quidquid (ergò) à Discipulis
volunt sciri, id eis quâ maximè possunt
perspicuitate ostendant, & velut coloribus
vivis depicta ad oculum demonstrant; ut non
possint non videre, tam rem, quam modum
rei,

rei. Ita non poterunt non gaudere novâ luce,
& ad ulteriora semper extendere appeti-
tum.

154. Quidquid (verò) à Discipulis
volunt fieri, id ipsi faciendò præmon-
strent viam. *Naturalissimum enim
est, ut quisq; duci suo, (vel tacitus) dicat, F
præ, sequar: quia facile est præeuntem sequi:
protrudi autem, sine prædesignata semita, du-
rum.*

155. Nunquam (proinde) aliquid tam
facile videatur, quod Præceptor non alijs
atq; alijs modis magis etiam perspicuum,
imitatumq; magis facile, reddere allabo-
ret. *Non enim tam facile est discenti, atq;
scienti. Et quamvis sit, non tamen sibi fi-
dit nondum satis confirmatus animus, an rectè
concipiat, aut efformet, quæ jussus est: sed cum
toties iterando præire videt ducem suum sequi-
tur animosè. (Trepidationem autem abesse,
in omni opere valdè conducit.) Atq; hoc verè
erit *παίδευσις*, quàm blandissimè manu-
ducere pusillos.*

156. Nunquam Discipuli prægraven-
tur discendorum mole: *nihil alioqui re-
porta-*

portaturi præter nauseam, & ingenij crudita-
tem.

Quemadmodam enim non qui
multa vorant saniores sunt illis, qui tantum
edunt, quantum concoquere possunt: ita non
qui multa legunt, audiunt, memoriæ man-
dant, docti fiunt, sed qui quod legunt audi-
unt, memoriæq; mandant, id simul intellectu
rectè imbibunt, concoquunt, digerunt, prom-
ptèq; ad omnem usum reddunt:

157. Tria semper formanda sunt in
discipulo: Mens, Manus, & Lingva.
Mens, ut rem quam discit, intelligat. Ma-
nus, ut quod intelligit, scripto exprimere di-
scat. Lingva, ut quod intelligit & scit,
promptè edisserat.

158. Quæ ita gradatim eunt: ut In-
telligere aliquid facillimum est: imitari
manu, difficilius: difficillimum, sed
perfectioni proximum, lingvâ efferre.
Nam quod manus fit, moram habet, & ad-
mittit deliberationem & auxilia, si ad ma-
num sint: Lingvæ opera planè extempora-
nea sunt, & prærequirunt habitum ali-
quem.

159. Ita Latinum sermonem (in quovis
illo

illo § 47. indigitato gradu) prius possibile est
intelligere, quam vel scribere vel loqui. Et
cum tentanda est intellecti jam praxis, prius
tentanda est calamo, quam lingvâ. Quia
inter scribendum non deest deliberandi quale
quale spatium, & consulendi potestas. vel se
ipsum, memoriam vellicando; vel alium assi-
dentem, interrogando; vel deniq; libros, in-
quirendo. Atq; ita exercitatis ali-
quamdiu, demum venit extemporanea illa,
que Lingvâ fit, animi sensa exprimendi
facultas.

160. Quod pariter in addiscendis Ar-
tibus & scientijs observandum est. Ubiq;
enim hæc eadem gradatio obtinet: quòd
nempe ante omnia nobis formatur, mediante
sensu, rerum Intellectus; & mediante In-
tellectu, Memoria. Tum operatio-
nem dirigente Memoriam, Manus opus suum
tentat, & peragit. At sermones de re-
bus instituere, non nisi ei competit, cui circa
rerum usum confirmatus jam Intellectus &
Memoria, tam promptè res & verba sugge-
runt, quam promptè Lingva sufficit eloqui.
Omninò

Omninò ergò *supremus gradus*, & *profectuum apex est*, Resprobe intellectas *Lingvâ promptè reddere*.

161. Attendant ergò *Præceptores*, ut quidquid addocere feliciter volunt *discipulos*, per gradus istos inconfusè eant: *confusionem aliàs parituri, sibi & ipsis*.

162. Ubique autem præcedant *Exempla*, ut *materia*; sequantur *Præcepta & Regulæ*, ut *forma*: quemadmodum *supra*, (*§ 60.*) dictum est. *Præcepta enim & Regula directoria quædam sunt mentis, circa res & sermonem: regi autem & dirigi quomodo potest, quod nondum est? Et quis non fateri cogitur, omnem Regulam ab Exemplis accipere lucem? Ecce ergò non præfertur?*

163. Quidquid agendum occipitur, ne dimittitor, nisi peractum. *Nam si per intervalla reditur ad negotium, labor non minuitur, sed iterando augetur: quia eadem, eodem relicta loco, easdem iterabunt molestias. Fac periculum, quàm facilè impleturus sis vas aliquod aquâ, si quotidie unam & alteram solùm guttam immittas:*

D

cùm

cum tamen implere facile possis, si continuo fundas.

162. Ergò Præceptor nunquam plus materiæ sumat, quàm quantum eadem horâ possit & proponi, & exponi, & exercitijs debitis Intellectui & Memoriae imprimi: ne ad hæc redire sit opus, nisi repetendo. *Quæ tamen repetitio aliud agendo post fiet, & nova cum utilitate: nempe cum his jam præmissis sequentia superædificabuntur.* Ordine enim procedi, & gradu nusquam interrupto, vera hæc (quam intendimus) methodus postulat: ut præcedentia sequentibus semper faciant viam, sequentia præcedentibus semper addant robur.

165. Prima rerum fundamenta accuratè prorsus ponenda sunt, nisi totum quod super struxeris, vacillare velis. *Nô-runt Medici, errorem concoctionis primæ non corrigi in secundâ, neq; secundæ in tertiâ. Et Mathematici, errorem ab operationis initio admissum, progressu in infinitum augeri: nec tolli, nisi totâ operatione destructâ, & ad principia regressu.*

166. Ergò quidquid incipit docere

P 12-

Præceptor ; operam dabit ut sit accuratum , eoq̄; tam firmum , ut ei sequentia tutò inædificari possint.

Trius discendum est Rectè , quàm Citò. Satis festinat , qui rectò tramite ad scopum tendit. Præstat discentes primùm esse tardos , dum modò accuratos : Celeritas post veniet , fundamentis firmis. Omnium certè crescentium hæc indoles est , ut primos motus , primaq̄; augmenta , insensiliter agant : progressu demum vim & impetum sumant , si benè radicata fuerint. Proinde,

167. Si quid perperam apprehensum , aut usurpatum est , cavendum ne radices agat , sed mox evellatur. *Solet enim Mens , quidquid arripit , Memoriæ commendare , & fit idolum , agrè se patiens evelli.*

168. Ergò quidquid docetur , doceatur accuratè , ne possit in errorem rapi. *Tum actutum Magister examinet , quomodo perceptum sit , nequid forsitan erroris subrepperit. Et si quid animadvertit , corrigat mox : detectâ simul & destructâ in errorem illum prolabendi occasione (quam prudens inge-*

niorum plasmatore facile ex circumstantijs odorari potest): eâ scilicet ratione , ne post aliquando similiter erretur , præcavendo.

169. Eadem diligentia in formandis & corrigendis stili exercitijs adhibenda est , ut ne quid minus rectè à discipulo usurpatum , in exemplum illi aut regulam abeat.

(Error quippe nimis facile se insinuat , post autem tenaciter nimis hæret.)

170. Exemplar (proinde) quod ad imitationem proponitur , non nisi probum sit : imitatio verò tentetur non nisi præsentem & inspectantem Magistro.

Mox etiam revisio solemnis instituatur , sine dilatione in crastinum , aut etiam in dies aliquot , ut inconsideratè fieri adsuevit.

Pernoctare nobiscum errorem periculosum est.

171. Longè verò maximum facilitatis compendium est (pro toto docentium & discipulorum catu) si Præceptor neminem unum solum doceat , quidquid docet , sed omnes simul.

Aut si unum , occasione datâ , in omnium tamen conspectu : ut quidquid dicitur uni , prosit omnibus.

172. Ut enim Typographus unâ eâdemq;

damq̄ typorum compositione mille chartas scripturâ implet, omnesq̄ illas accuratissimè: ita Præceptor unâ eâdemq̄ rei alicujus dilucidatione mille discipulorum mentes collustrare, uno eodemq̄ exercitio omnium stilos expolire potest.

173. Quod ut fiat, duo necessaria sunt. Primò non admitti in eandem classem discipulos vel inæquali profectu, vel tempore diverso: sed omnes similis profectûs simul recipi, simul duci: eo modo quo in Agris semina, quæ eâdem messi parantur, simul sparguntur, simul rigantur, simul perflantur, simul fruticescunt, simul crescunt, simul maturescunt.

174. Secundò, arte opus est ad reddendos discipulos usq̄; ad eò in ea quæ fiunt attentos, ut nemo sit omnium cui non omnia quæ traduntur solide innotescant, & usum ferant.

179. Cujus modi attentio excitari potest, & retineri, octuplici viâ.

176. Primo, si Præceptor operam det, ut semper afferat aliquid, quod & delectet

Et proſit; ita enim inefcabantur animi, ut ſemper cupidè, & parata cum attentione, veniant.

177. Secundò, ſi ſub initium cujuſq; operæ, aut demulceantur animi, materiæ proponendæ commendatione; aut vellicentur, quaſtionibus motis, ſive de propoſitis jam, quò per coherentiam ad præſentem veniatur materiæ; ſive de proponendis, ut animadverſâ eâ parte ignorantia ſua, ad excipendam avidius rei declarationem accendantur.

178. Tertio, ſi Magiſter, editiore conſiſtens loco, oculos circumferat, & neminem aliud agere quam in ſe viciffim deſigere oculos, permittat.

179. Quarto, ſi attentionem juvet, Senſibus quotquot poteſt rem quamlibet præſentando: nempe non Auditui ſoli, verbis prolatis, ſed & Viſui, picturis; & Ta-ctui, rem præſentem contrectandam ſiſtendo; & Olfactui etc. quoties ejusmodi objecta explicanda ſunt.

Talis enim Rerum ad Senſus, & ſenſuum ad Res, applicatio, imaginativam perpetuò vellicat, & rei præſenti

senti adstringit, ut evagari & torpere vix ac ne vix quidem possit.

180. Quintò, acuet discipulorum attentionem Præceptor, si inter operas subinde, sermone interrupto, dicat: Tu aut Tu, quid modò dixi? repete hanc periodum? Tu, dic qua occasione huc ventum est? & similia, pro cuiusq; Classis profectu. Si quis non attendisse fuerit depræhensus, increpetur, aut castigetur, illicò: ita attentionis studium omnino acuetur.

181. Similiter, si unum aliquem interrogasti, & is hæret, ad secundum, tertium, decimum, trigesimum quamq; transili, & responsum posce, questione non repetitâ: omne id eo fine, ut quidquid uni dicitur, omnes attendere, inque usum transfere, allaborent.

182. Fieri etiam potest, (septimò) ut si quid unus vel alter ignoret, quaratur ex tota turba: & tunc qui primò, aut optimè, responderit, collaudetur in omnium conspectu, ut exemplum emulationi serviat. Si quis aberraverit, corrigatur, erroris etiam,

occasione (ut ante dictum) detectâ & re-
vulsâ. Incredibile quantum hoc
sit futurum, celerrimi profectûs compendi-
um.

183. Tandem lectione finitâ , copia fi-
at discipulis ipsis Praeceptorem quidquid vo-
lunt rogandi : sive in lectione præsentis scrupu-
lum nactus fuerit aliquis , sive ante. (Pri-
vata namq; requisitiones non ferendæ : publi-
cè Praeceptorem consulat cuicumq; opus est , ut
omnia omnibus usui sint , tam quesita quam
responsa.) Si quis crebrius utilia mo-
veat , collaudandus erit sæpius , quò cate-
ris diligentiae exempla & stimuli non de-
sint.

184. Tale attentionis exercitium
quotidianum , proderit adolescentibus
non in præsens solùm , sed per totam vi-
tam. Adusti siquidem annorum ali-
quot continuo usu id semper agere quod agitur,
omnia semper facient animo præsentis , non ex-
pectatis alienis monitionibus aut instigationi-
bus. Et tales si sint Scholæ , quid ni sit
solertissimorum hominum uberrimus pro-
ventus ?

185. Ve-

185. *Verum enim verò de his generalibus plura accuratioraq; in Didactica nostra generali: nunc ad specialem VESTIBULI & JANVÆ Didacticam, veniendum est, quam expediemus paucis.*

Informatorium de VESTIBULI L. L. Uſu.

186. *Meta primæ Latinæ classis est, ut puer vernaculè legendi & scribendi gnarus (hoc enim præsupponimus) cum Latinis literis primam, eoq; difficillimam (quia omne principium grave) absolvat luctam: hoc est addiscat Latinum sermonem (1.) Pronuntiare legitime. (2.) Legere expedite. (3.) Scribere accuratè. (4.) Intelligere ac interpretari qualitercunq;. (5.) Discernere Orationis partes mediocriter. (6.) Declinare & conjugare analoga exactè (7.) sensa animi puerilia eloqui &. (8.) Proposita jam imitari stilo, aliquomodo.*

187. *Ad hoc obtinendum conceptæ sunt jam ante aliquot centena sententiolæ , Latinitatis VESTIBULUM dicta: perficienda posthac in eum modum, ut (1.) Accentus vocibus expressè super imponantur. (2.) De pronuntiatione legitima obervationes adiiciantur. (3.) Exemplaria alia earundem sententiarum iisdem typis , sed colore aliquo diluto, (viridis cōveniret fortè cum maximè) exprimantur: è quibus pueri Latine scripturæ fundamenta discant, Literarum ibi expressos ductus atramento superinducentes, eâq; ratione ad similes efformandos manum sibi comparantes. (4.) Singulis sententijs Versio vernacula præjungatur. (5.) Alio caractere Nomina, alio verba, alio aliæ vocolæ, exprimantur. (6.) Declinationum & Conjugationum tabellæ, cum monitis necessarijs, appendantur. (7.) Sententiarum benè multæ in Colloquij forma disponantur. (8.) Ad calcem libri Vocum contentarum Index vernaculus apponatur: utq; Voces Latina è libello ipso*

lo ipso citari queant, Sententiæ per totum librum numeris suis (eo quo in Janua modo Periodi) distigvantur.

N.B.

188. Hæctalis Vestibuli structura commodè serviet assequendo fini: si intra assignatum semestre decies percurratur libellus: quâvis vice tironum Intellectu, Memoriam, Manu, & Linguam, altius semper promotis.

189. Loci hujus est monere, exercendis Intellectui & Memoriae (ut alibi, ita in hoc tirocinio) tribuendas esse horas matutinas; stilo & Lingvæ, pomeridianas.

I.

190. Primùm ergò Libellum percurrant solius lectionis & rectæ pronuntiationis causa: hoc modo. Legat Præceptor unam & alteram pagellam, clarè, distinctè, lentè, ut discipuli suos inspectantes libellos sufficiant auribus, oculis, attentione, subsequi.

Ubi absolverit lectionem, Præceptor, incipiant eandem discipuli: sed singuli sententiolas singulas, in orbem.

191. Hoc dum fit , Praeceptor diligenter attendet pronuntiationi , ut planè recta sit & accurata: ideoq; non praefestinata , sed lenta. Et quisquis malè pronuntiaverit , jubebitur repetere , toties quoties haesitat , donec expedita sit ad Latina haec sonandum omnium lingua.

192. Adjungatur verò ex Elementalì Grammatica (Vestibulo annexo) Caput primum , de Literarum diphthongorum Latinarum & potestate.

193. Pomeridianis horis eadem illa mane lectitata describent : nempe impressa illa programmata (de quibus paulò ante , § 187. (2.) innuimus , si ad manum fuerint) imitando , aut etiam liberâ manu. (Cujus exercitiij triplex erit finis. (1.) Addiscent accuratè Latinam effingere scripturam. (2.) Accentum quoq; scribendo firmabunt. (3.) Intellectus vocum jam sese paulatim insinua-bit , Sensu circa eandem rem diutius occupato.

194. Quod si vernaculam simul calligraphiam exerceri placeret (quod utiq; displicere non

non debet) res foret elegantia plena, si Vestibuli textus Germanicus non vulgaribus illis typographicis characteribus, sed qui inscribendo Germanis usu veniunt, depingeretur. Cujusmodi characteres alicubi haberi scimus: vel de novo comparari sanè opera pertium fuerit.

195. Tempore verò scriptio-
nis obambulat Præceptor, & singulorum operas inspe-
ctando, calamus rectè prensare, literarum
apices accuratè observare, omnes ductus exactè
formare, docebit. Quæ cura, eleganter
litteras pingendi, toto hoc semestri (imò & post)
continuabitur, ut omnes quam maximè potest
venustam sibi comparent manum.

II.

196. Absoluto ita per nudam lectio-
nem & scriptio-
nem libello, redditur ad ini-
tium ejus, ut relegatur ac describatur de-
nuò, diligentius etiam quàm ante: quip-
pe cum adjuncta interpretatione, accura-
tiore Vocum, initiali etiam Rerum.

197. Ac ut de posteriore prius moneam
(Rerum interpretatione) poterit Præceptor
(lectio-
& interpretatione discipulis præcur-
do)

do) hinc inde subsistere, & aliquid auditu jucundum & utile interserere: (lingvâ nempe vernaculâ, quia Latinam nondum intelligunt.) Ex: gr.

Ad sententiam primam, Venite Pueri, monebit, Linguas in pueritia optimè disci.

Puerum enim anni spatio addiscere quamvis Linguam; quod Vir factus vix totâ atate potest.

Ergò venire ad Scholam gaudeant: ubi Latina discitur, pulchra illa & elegans præ omnibus. etc.

Ad illud, Deus vos juvabit, dicet: charissimi filioli, nihil possumus nos sine Dei ope. Deus tamen promptè juvat illos, qui eum timent & invocant. etc.

Talia subinde monere, serviet ingenijs excitandis, delectandis, & ad majora gradatim prædisponendis: quò familiarius blandiusve hæc fuerint explicata, eò magis.

198. Pergant interim discipuli legere & interpretari sententias, ex ordine iterum, sed præmissis vernaculo textu (nam & sic typis exscribi suademus libellum, ut vernacula præcedant Latinis) duas ob causas. Primum, quia non Vernaculam discunt Latina ductu, sed Latinum ductu Vernaculæ; præcedat ergò dux.

gò dux. Hac etenim aeterna est & immutabilis methodi lex, ut Intellectui in rei ignota tenebras penetraturo, alicujus ante notae rei lucem praeferrere necesse sit; (Quidquid enim discitur, è praecognitis discitur.)

199. Secundò, prodest methodus haec Memoria; cujus natura est progredi, non regredi. Nam si à puero quæram, In Oratione Dominica, post vocem FIAT quid sequitur? statim respondebit (memoriâ promptè suggerente) Fiat voluntas tua etc; At quare, Quid vocem illam, FIAT, anteccedat? habebit etiam nostrum quisq; quia nempe Memoria regredi nescit, aut saltem non adsuevit.

200. Ergò, quia tam Intellectus, quàm Memoria per nota ad ignota se porrigunt (per vernacula ad peregrina) absolutæ necessitatis est nota præmitti, ut ignota ultrò sequantur. Kommt her ihr Knaben / Venite pueri: Lernet die Lateinische Sprach / discite Latinam linguam etc.

201. Sed & hoc melioris profectûs gratiâ observandum: ut cum ita sententiam sententia

tia reddi discent, etiam verbum verbo reddere jubeantur. Ita nempe: Komt her ihr Knaben: Venite pueri: Komt her / Venite: Ihr Knaben Pueri. Et sic ubiq̃.

202. Ratio hujus consilij est. (1.) *Ut eidem voci diutius immoretur Lingua (ad huc enim firmandae est pronuntiatio recta, & lectio expedita): eidem autem rei, quam designat vox, Imaginativa facultas, quò melior impressio fiat. (2.) Ut eadem impressio, conceptus, distinctior sit, extraq̃ confusionis periculum. Quia enim quandoq̃ Latina vox duabus Germanicis redditur, aut fit in Germanico Vocum trajectio, posset puer non satis considerare, quò spectet unum quodq̃, si permitteretur generaliter tantum pronuntiare sententias integras.*

203. Verbi gratia; sententia Vestibuli octava, Deus Vos juvabit, trium vocum est, & tamen Germanicè non nisi quatuor exprimi potest; quia futurum illud (juvabit.) voculam futuri indicem (wird) assumit. Praeterea, fit vocum transpositio: Gott wird euch helfen: pro, Gott = euch = wird helfen.

fen. Ergò ut puer ista discernere adsue-
scat, hæc quam dixi expositio iterata (quâ vox
voce redditur) proderit, Gott / Deus; wird
helffen / iuvabit; euch / vos.

204. Easdem sententias, eo modo coordi-
natis verbis, si pomeridianis horis diligenter
describant, triplicem inde fructum reporta-
bunt. (1.) Calligraphiam & (2.) Vo-
cum intellectum sibi firmabunt (3.) Con-
structionem autem Vocum, discernere, aliud
agendo, incipient.

III.

205. Tertio percurratur Vestibulum,
repetendo interpretationem à Latino in Ver-
naculum, inverso scilicet à priori ordine, sed
simili sententiarum numero, pro vice una: iti-
dem reddendo primùm sententiam sententia, de-
inde verbum verbo.

206. Causa, cur nunc à Latinis ad ver-
nacula regressum suademus, est, ut hæc
ratione Vocum Latinarum vis, & ad vernac-
ulas analogia, melius pateat. Ut enim Viator
melius addiscit viam meando & remeando: &
operis alicujus structura melius innotescit te-
xendo & retexendo: ita sermonis peregrini ad
E nostrum

nostrum habitus, ab hoc ad illum, & ab illo ad hunc, regressu.

207. Præeat igitur Præceptor iterum interpretandi exemplo (tenelli enim adhuc sunt tirunculi nostri, formari illis labia oportet) sic: Venite pueri, Komt her ihr Knaben/ Venite, Komt her; Pueri, Ihr Knaben &c. ad hunc eundem modum totum illius hora demensum interpretando. Tum jubeat eos idem illud (uno quoque suum libellum inspectante) agere, ex ordine. Et facient expedite, mirabundi quod tam facilia sibi injungantur; quia non animadvertent, quàm sensim sine sensu eò ducantur, quò deductos se post gaudebunt.

208. A meridie scribant easdem sententias in libellum Exercitiorum, eodem ordine & modo, quò exponebantur manè. Ita poterit intra octo decemve dies libellus totus percurri.

IV.

209. Quartò reassumatur Vestibuli textus Memoria jam pertentanda causa, an, & quantum, se illi insinuaverit Latinarum Vocum intelligentia. Repetant sibi tamen
pueri

pueri (id quod ex ordine sequitur) ante Scho-
lam , ut memoria imprimant : ingressosq; jube-
at Praceptor libellos occludere , & quærat :
Tu N. N. quid significat , Venite pueri ?
Tu N. quid est , Sapientia femina ? &
sic aliquoties pensum illius horæ percurrendo,
sursum & deorsum, & per saltus.

210. Tum eadem modo ver nacula propo-
nat , quæ illi reddant Latine. Du N.
Wie sprichstu Lateinisch / Komt her ihr
Knaben ? Du N. Wie sprichstu / Gott
wird euch helfen ? &c. Abstineatur ad-
huc à variatione Casuum aut Temporum : Sin-
gulaq; tantum requirantur , ut in libello exstant.
Quippe nondum de varietatione quidquam au-
dierunt.

211. Eadem illa describent à meridie , ad
firmandam Latina scriptura usum , & intelle-
ctum , memoriamq;.

212. Ita habebunt Tirocinij sui ma-
teriam : cui jam forma introducenda
erit , h. e. inchoanda Vocum formatio. Et
primò quidem Nominum declinatio.

V.

E 2

213. Ergò

213. Ergo ubi quintâ vice adeundum, erit Vestibulum, prælegat illis & explicet Præceptor Caput secundum & tertium Elementalîs Grammatici, Vestibulo annexi: ut discant Nominis & Verbi differentiam; & Nominum genera, & variandi, seu declinandi, necessitatem, usum, formam. Idq; inspectione perpetuâ Tabellæ declinatoriæ, omnes Nominum declinatorum terminationes representantis. Nullo enim modo ad ediscendum Declinationes cogendi sunt, antequam eas usu sibi reddant quàm familiarissimas. Quod ita fiet.

214. Doceantur sex esse terminationes, (pro numeri varietate variables) in quas nomen quodvis deflecti potest. Aliter enim terminari, cum rem simpliciter nominamus; aliter ferè, cum eam vocamus: aliter quàm ei aliquid tribuimus etc. Loco ergò Casuum (hâc primâ vice) usurpentur vel quæstiones, Wer? S du! Wessen? Wem? Wen? Mit wem? vel formulas illas generales, quæ menti ultrò quid sequi debeat suggerunt. Nempe (1.)
Ecce

Ecce (2.) Ó Tu (2.) Pars (4.)
 Da (5.) Vide (6.) Aufer ab.
 Ut

Ecce, Puer,	Siehe ein Knabe
Ó tu Puer,	O du Knabe
Manus Puer-j	die hand des Knabens
Da Puer-o	gib dem Knaben
Vide Puer-um	siehe den Knaben
Aufer à Puer-o	nimm von dem Knaben.

215. *Hâc namq̃ serie Casus recensendi sunt prorsus, ut Vocativus immediatè Nominativum sequatur; nisi evidētissima rationi refragari, & discentibus datâ operâ cruces figere, volumus. Quippe duo illi Recti dicuntur, ceteri Obliqui: maneat ergò unâ quæ unius ejusdemq̃ sunt censûs. Et quia à Genitivi singularis terminatione omnes reliqui, utriusq̃ numeri Casus, terminationes suas accipiunt, non item Vocativus singularis; præcedat ergò ille, ne post aliorum fluxum turbet, etc.*

216. *Ostenso Tabellæ declinatoriæ usu ex Introitu petitis exemplis (quomodo soli-*

varia nomina Puer, Lingva, Res, Sapientia, Deus, Præceptor etc. declinentur): poterunt è capite sequenti, (ubi Adjectiva Substantivis connectuntur) combinatim, utraq; declinari, sed primò (facilitatis gratia) ea solum quæ ejusdem Declinationis sunt. Ut prima; Latina Lingva. Lingva pulchra. Terra infima. Nebula propinqua. Area lata etc. Tum secunda; Deus æternus. Mundus temporarius. Coelum supremum. Dehinc tertia: Homo mortalis. Pondus grave etc.

217. *Tandem, ubi in puris illis profecerint, veniatur ad mixtas declinationes: Lingva elegans. Res varia. Medium facile. Finis jucundus. Angelus immortalis etc. ubiq; Vernacula simul variando, ut declinandi finem, & usum omninò perdiscant.*

218. *Pronomen, hic, hæc, hoc, inter declinandum Nominibus nullo usu, certo autem cum tenellorum ingeniorum tormento, præponi, evicerunt ante nos alij: silentio ergò transimus.*

219. Ex-

219. Exercitia stili hîc erunt, (omnibus pomeridianis horis) earundem Declinationum accuratissima descriptio, presentibus semper, inspectantibus, dirigentibus, & corrigentibus, Magistris, Urget enim presentia Turni.

V I.

220. Eodem modo pertransibitur Vestibuli textus vice sextâ, Conjugationum addiscendarum causa: præmissâ iterum ex Elementalî Grammatico Capitis quarto prælectione & explicatione. Sed hâc vice sola primæ formæ verba, Activa puta cum Neurtis, conjugari docebuntur: dissimulatis, & silentio transitivis, Passivis & Deponentibus. Gradatim enim eundum est, multisq; & diversis simul addiscendis nunquam oneranda sunt ingenia.

V II.

221. Septimâ demum vice repetendo Vestibulum eatur ordine per Verba, uti obveniunt. Ubi de Passivis erunt generaliter informandi, quem sensum & usum habeant,

habeant, juxta annexum Elementale Grammaticum etc.

222. *A meridie eadem Conjugationes transcribantur in Exercitiorum libellos: more jam designato.*

223. *Atq; hic jam etiam inchoari commodè poterit Lingvæ exercitium. Non quòd ante prohibitum sit, sed quòd post hac intermittendum non sit. Ante fuit liberum illis qui volebant (sunt enim alij alijs ut ingenio ita lingvâ precocios) Latine garrere: post hac non liberum erit non garrere. Si quis pejus ceteris, castigetur ab illis qui melius balbutient, & à Magistro ipso: non severitate aliquâ, sed joco, vexatione, risu. Hanc penam esse volumus barbarismorum & solacismorum hoc loco, ut exercitatio sit jucundior & liberior.*

VIII.

224. *Octavo repetatur libellus, ut recitent memoriter vel integra folia, ad percurrendum quàm celerrimè. Adjungaturq; declinandi & coniugandi exercitium, itidem jam memoriter, sine tabellarum inspectione; ut jam sine cortice natare*
con-

consuescant. Exceptis tamen Verbis
formæ secundæ nuper inchoatæ , nondum
firmatæ , sed demum firmanda. Hic
proinde Tabellâ uti serperastrorum instar, ad-
huc liceat.

225. Exercitia stili (pomeridiana) per
hos dies erunt Variatio sententiarum per
numeros , singularem commutando in plura-
lem , & viceversa. Ex. gr. Introitum
Vestibuli sic describant : Veni puer , dilce
linguas pulchras & elegantes : & com-
prehende pro tuo captu rem variam , sa-
pientiæ semen. Deus te juvabit, Præ-
ceptor amabit , alius (quilibet) laudabit,
ipse gaudebis etc. Ecce quam facilia
hæc ! per quæ tamen multarum difficultatum
ambages evitari , & à tergo relinqui, res ipsa
docebit.

IX.

226. Nona Vestibuli iteratio tota
quasi examinatória erit ; ad cognoscendum ,
quid profectum sit hætenus in Rerum intelle-
ctu, & Verba interpretandi , discriminandi,
variandi, promptudine.

227. Horas ergò matutinas percontan-
do tran-

do transiget Magister: Tu N. N. N. quid est, Venite pueri? Pueri, est ne Nomen an Verbum? Cujus casus? Cujus numeri? Cujus declinationis? Cujus generis? Quâcunq; autem ratione hic aliquis hærebit, id semper ad aliquid necessarium & utile monendum occasio esse poterit.

228. Quoties ad particulas indeclinabiles venit, etiam si de illis nihil adhuc traditum est, pergat tamen querere. Tu N. N. PRO, (ET, ERGO, UBI, etc) est ne Nomen an Verbum? Si hærebit: dicet Præceptor nec Nomen nec Verbum, sed vocula invariabilis; cujusmodi multas esse, (recenseri que potissimum Capite IV. Vestibuli) monebit; nondum differentiam Adverbiorum, Præpositionum, Conjunctionum & Interjectionum, attingendo: hoc enim reservatur Grammaticæ. Nunc satis erit differentiam Nominis & verbi & Generum Casuumq;, Temporum Modorumq;, usum, nosse, atq; insuper declinando & conjugando esse promptos.

229. Exercitium stili hîc jam altius ibit: Commutabunt nempe Verborum
rum

rum Modos, ex Imperativis Indicativos, & ex Indicativis Subjunctivos, formando: eoq̄ intervenientibus particularum subjunctivarum (Si, ut, Quòd, Quanquam-tamen etc. quæ illis Præceptores suggerent) vinculis, connectendo. Verbi gr: Ex Introitu Vestibuli proponendum erit argumentum stili vernaculè, in quo in Latinum transferendo nihil requiratur, præter dictam illam Modorum permutationem: hunc ferè in modum. Pueri veniunt ut discant Latinam Linguam, quæ pulchra est & elegans. Si comprehendunt pro suo captu res varias, sapientiæ semina, fit ut Deus eos juvet, Præceptores amant, alij laudent etc. Sed hoc vernaculè proponatur, ut Latinè reddatur. Ita per totum libellum.

X.

230. Decima & ultima Vestibuli repetitio concertatoria erit, inter discipulos ipsos. Liceat inferiorum cuicumq̄ provocare superiorum quemcumq̄. Atq̄ tum provocans jubeat, provocatum sententias, quas ei (e presentis tamen horæ demenso) proponet

ponet, transferre in Latinum: & permutare
numeros: & Verborum modos: & declina-
re: & conjugare etc. omnia ex tempore, me-
moriter, promptè. Tum post ille hunc
eodem modo examinabit etc. *Brabeum*
sit loci prerogativa.

231. Stili exercitium hîc tale esto.
Ex occasione eorum quæ manè examinata sunt
fingatur epistola, seu narratiuncula quæ-
dam plenior: ad quam tamen non requi-
rantur alia verba quam quæ Vestibulum
suppeditat; sive in presenti ejus diei textu
occurrant, sive alibi Jndicis beneficio (cu-
jus usum hîc jam demùm sentient) inquirenda
veniant. Ex: gr: Ex occasione Intro-
itûs Vestibuli dicitur ipsis epistola patris ad
filium vernaculè, sic: Mein Sohn /
wo du fleißig lernest die schöne Lateinische
Sprach / so werde ich dich gewiß lieben.
Denn darinn ist grosse Weißheit zu fin-
den. Hastu doch einen guten Praeceptorem:
der dich also unterweiset / wie du es begreif-
fen kanst. Sie ist auch gar leicht / wenn
man nur ordnung helt. Zwar der an-
fang ist etwas schwer: Das end aber wird
gewiß

gewiß lustig sein. Gott helffe dir mein Kind.

232. *Cavebit ergò Præceptor ullam immiscere Vernaculam Vocem, quam non Index Vestibuli habeat, & Latinam illi respondentem in Vestibulo monstret. (Aut si immiscet, doceat mox quomodo Latine exprimenda sit.) Nec periodos formabit bimembres aut trimembres: sed simplices: Meminisse enim oportet balbutientem Latinitatis nunc formari, & cum balbutientibus esse balbutiendum.*

233. *Index Vocum ut sit tantum Vernaculus, (non additis vocibus Latinis, sed numero sententiæ, ubi vox ea Latine redditur, expresso) non sine causa suadeo. Primò enim, entia non sunt multiplicanda sine necessitate: cur ergò vocum interpretatio, quæ in textu facta est, in Indice repetatur? Deinde, utile est discipulos quàm sæpissimè textum inspicere, & familiarissimum habere; omni igitur occasione eò revocentur. Deniq̃, eo ipso brevior erit Indecula, & libellus parabilior & portatilior.*

234. *In examinanda compositione Præceptor in causas etiam inquiret (ut rationabiliter*

ter

ter scribere & loqui consuescant) : Cur hoc
ita posuisti? Cur non ita? Ubi da-
tâ operâ vitiosè terminationem fingat Verb:
gr: Cur ponis Venite? cur non Venā-
te, sicut Amāte: aut Venēre, sicut
Docēte? Respondeat, & respondere
doceatur: quia Venire, est Conjugationis
quartæ, ubi Imperativus terminatur in-
ite. etc.

235. Hoc erit præceptorem & regularum
intellectum Usu formare, ut Usum ferant:
& sint præcepta, verè præcepta; & norma,
verè norma & directoria. Absq; hoc
sit, quantâcunq; curâ evolvantur Gram-
maticorum libri, non ad aliud conducent, quam
ad macerandum, torquendum, habetandum, in-
genia.

236. Hoc modo ad Latinitatis Vesti-
bulum, decies dedolatus Latinitatis tiro,
ipsam Januam ingredi judicabitur ido-
neus.

Didactica JANUÆ
L. L.

237. Se-

237. *Secunda classis Latinitatis metam*
ponimus, ut puer eò erudiatur, quò (1.)
Omnes uilitates Latini sermonis voces in-
telligat, earumq; verum & genuinum sensum,
h. e. significationem propriam, examussim.
teneat (2.) sciat significationem (quo
ad cum usu fieri petost) reddere rationes, vi
originationis (3.) Tandem ut scribat &
eloquatur congruè, (h. e. Grammaticè,
sine vitijs) quidquid iam rerum intelligit.

238. *Qua tria si annuo spatio (quod ante*
designauimus, § 146. pueritiam addocendi
commodam ostenderimus viam, rem haut le-
uem præstitam esse nemo prudens negabit.

239. *Tria n. hac Uniuersali illi, quam*
intendimus, Eruditioni, & quæ proximè se-
qui debet Facundix saavi, plenæq; post
Eloquentiæ, planè viam sternent. Quod ut
equè pervideant omnes, ante omnia id hic, vel
strictim, rationibus & sapientum virorum te-
stimonijs comprobandum erit.

240. *Quantum ad primum, apertè o-*
stendit in sua (de Emendatione vitiosissima per
Germaniam Eloquentiæ) Dissertatione Ra-
venius

venius , totius mali caput esse, quòd qui Eloquentiæ dant operam , non à fundamentis incipient , sed à fastigio: *h. e. dicendi genus summum jam inde à primordijs affectent , insano consilio Ciceronis & aliorum grandiloquentium imitationi illicò sese dedites.*

241. *Suadet ergò gradatim iri, à dicendi genere humili ad mediocre; & à mediocri, ad grande. Attamen (quod observandum probè) ne ab humili quidem incipiendo, sed primùm ad genus commune, quod omni characteri competat, Juventutem componendo.*

242. *Proprijs n. verbis, et ijs communibus & vulgaribus, sensa animi efferre posse, non solum primum esse ad Eloquentiam gradum, sed & totius Eloquentiæ fundamentum: quinimò potissimum fluentis jam & urgentis Eloquentiæ vim, non in extemis illis troporum & figurarum ornamentis, sed in communibus illis & proprijs rerum expressionibus, sitam esse, Ciceronis & Quintiliani: Lysiaq; & Isocratis, exemplis & testimonijs, probat.*

bat. Tandemq̄ sine hoc fundamento omnem pro Eloquentia conatum ridiculum esse, & in nugas abire, ostendit.

243. Quod in nobis ipsis experimur, quicumq̄ non hâc felici & facili viâ ducti, sed per devia quævis raptati, fuimus. Non solum qui jam tandem tenuitatem, siccitatem, scabritiemq̄ nostram agnoscimus & deploramus: sed & sublimes illi, suâ opinione, qui verbosâ loquacitate pratumidi, quoties facundia suâ expromunt, & in publicum ostentant, vires, toties nil nisi vel alienas rhapsodias, vel proprias bullatas nugas, tumores putamelos, & verba inflata, variè crepantia & hiantia, adferunt: sibi solis, suiq̄ similibus, mirandi, sapientibus ridendi.

244. Si ergo nostra hæc secunda Latinitatis classis aptè satis docere poterit, quomodo sermone recto & puro (nativo scilicet & proprio Vocum significato) animi sensa (saltem in necessarijs interim) exprimenda snt, quod ni rectè fundamentum sequenti altiori structura posuisse existimemur?

245. Eò tamen haut ullâ certiore, ac studij Etymologici, viâ pervenire licet.

Quandoquidem si usu solo Vocum omnium significationes genuinæ addiscende relinquuntur, cum Temporis ampla nimis spatia requiruntur, tunc Memoria obruitur, non ad certas classes revocatis omnibus: sed & Intellectus vacillabit semper, nullis rationum cancellis, ut cui cohereant, quæ coherent, videat, septus. At dum vides, unde ortum sit verbum, citius intelligis vim ejus Rei, quàm cupis introspicere, inquit *Isidorus*.

246. *Clarissimus* *Becmannus* (in aureo suo de Originibus Latinae L. opere) septem recenset, & exemplis illustrat, studij hujus, quod in Vocum rationes inquirat, utilitates. Nempe quod (1.) Ducat indistinctam proprietatis vocum cognitionem, ne promiscuè una pro altera infarciatur. (2.) Viam aperiat in Rerum cognitionem: (quemadmodum *Agellius* *Labconem* *Antistium* innumerabilis in jure civili nodos non aliâ re magis quàm Vocabulorum originis diligenti investigatione expediuisse, refert. Nul- lam n. propemodum Dictionem temerè esse confictam, sed consilio impositam: ut Origo Vocis

Vocis plerumq; sit index naturæ, *i. e.* proprietatis & finis, ad quem Res ordinata est.) (3.) Oratoribus hoc præstare etymon, ut cognitâ proprietate, sciant quævis & efficacia insit voci: ad melius instituendum Verborum delectum, quam Eloquentiæ esse originem Caesar apud Ciceronem dicit. (4.) servire ad cognoscendas syllabarum quantitates: (5.) & ad exactiorem scripturam vocum. (6.) Et Memoria parari presidium ingens, dum multæ Dictiones ad aliquam unam simplicem, primam; & multi significatus ad aliquem unum principem, revocantur. (7.) Deniq;, rem esse voluptatis sinceræ plenam, & melle dulci dulciorem, cernere, quàm aptè Res & verba alia ab alijs descendant, & se invicem amplexentur.

247. Non mirum ergò, excellentissima ab omni ævo ingenia in Vocum originibus exquirendis, non tam deliciata fuisse, quàm seriâ & severam posuisse operam. Plato puta, Aristoteles, Cicero, Cæsar, Galenus, Varro, Festus, Scaliger uterq; etc. Etiam Theologi magni: Isidorus Hispalensis

Episcopus : D. Lutherus (*vir magnus & θεὸς μέγας*, qui edito opusculo *Nomina propria Germanorum è nativis fontibus declaravit*; præfixâ adhortatione, *Exemplum dedi Vobis*, ut plura & meliora faciatis) M. Martinius, G. Cruciger, ipse Christ. Becmannus, D. Gregorius Francus etc. *Scribitq; J.C. Scaliger*: Qui verborum curam putat indignam esse viro sapiente, is homines nose esse dedocet.

248. *Omnia hæc ostendunt, hæc etiam subsidia Juventuti Scholastica (quò promptius & efficacius ad scopum, Rerum & Verborum veram & solidam cognitionem, promoveantur) invidenda non esse: dandam potius operam, ut rem utilissimam & jucundissimam, ex operosis Criticorum officinis ad puerorum transferamus ludos: quò per leviora hæc (Verborum rationabilem speculationem) circa Res ipsas philosophandi fiat initium. Nam rectè dictum est: Rerum potior Verborum autem prior, est contemplatio. Et Galenus: Sine Nominis explicatione Rem velle cognoscere, est tempus perdere.*

dere. [Etymologiæ n. ratio, est optimum intelligendi principium.

249. Optimè igitur puerilibus studijs consulemus, si eos circa Vocum etymologias reddiderimus perspicuos & accuratos: quantum quidem ad ea, quæ Latinis è fontibus derivantur. Cætera, quæ apud Latinos pro thematibus habentur, satis erit deduci à Græcis (paucissimis etiam ab Hebrais) vocibus: ut pueri Græcam esse matrem, Latinam filiam, animadvertentes, in illius etiam, ut antiquioris & purioris, amorem rapiantur, sensimq; illius accipiendo, gustum legere & intelligere Græcanica consuescant.

250. Et quia Voces per se non absolvunt sermonem, sed Voces conjunctæ, ordineq; debito dislocatæ; non etiam exactæ Vocum significationes, & significandi rationes, tenere sufficiet, sed connubia earundem legitima insuper nosse, necessum erit. Atq; hoc erit tertium, quod sibi præstandum proponit secunda hæc Latinitatis Schola, Sermonis Congruitas.

251. Trinus ergò erit pro exercitandis hîc ingenijs apparatus. Primum

ipse Januæ Textus, è totius Latine lingue
Vocabulis usitatis, & ordine Rerum ipsarum
digestis (ut unumquodq; non nisi suo loco, &
suo nativo significato, Intellectui se presentet
ac insinuet) contextus. (Cui quidquid
ad plenitudinem & concinnitatem ad huc de-
fuisse, accuratior observatio, & uberior pra-
xis, ostenderit, sensim perfici, nostrâ & alienâ
curâ, poterit.

252. Alterum est, quod propediem,
cum seô, dabimus, Rationale Vocabum o-
mnium: h. e. Lexicon Etymologicum,
contextum è præcipuis a vi nostri Etymologi-
stis, in primis Martinio, Becmanno, Al-
stedio, & Coldingo: sed majori (quod res
ipsa testabitur) compendio & facilitate, atq; ad-
huc factum: ut prudentes rerum aestimatores
dicturos sperem, Puerilia esse facta quæ se-
num erant.

253. Cui addituri sumus promissum illum
de Homonymis, Paronymis, Et Syno-
nymis (h. e. Verbis ambiguis, quæ aut eo-
dem, vel vicino, sono diversam habent signi-
ficationem, aut rursus sono diverso eandem
planè

planè, aut proximam significationem) tractatum, discipulis utilissimum.

254. Tandemq; Grammatica præcepta & Regulas, ad compendiosam facilitatem, celeremq; praxin, ex veris naturalis Didacticæ legibus concinnatas. Quorum omnium usus legitimus hic jam docendus erit.

255. Dehinc jam, æquè JANUAM, ut prius VESTIBULUM, decies iteratò pertransiri volumus: (non Oculis solum & lingua, sed & Manu, Memoriaq; & Intellectûs exercitijs): ut ad immittendum PALATIO verè idoneos reddamus.

256. Primò, percurratur lectioe nudâ, ob pronuntiationem rectam & celerem, libelliq; totius generalem & confusam præcognitionem. Legant ergò discipuli ex ordine, singuli periodos singulas, in circuitum: præmissò ubiq; textu vernaculo. Magister sit præses, pronuntiationem & accentum emendans.

257. Hâc ratione (nihil n. amplius requiritur) percurri poterit Janua textus intra

unam & alteram hebdomadam. Adjungenda erunt solùm , & inter operas inculcanda , de partibus orationis , & de Accentu, præcepta.

258. *Exercitium stili (quatenus à scribendo initium sumit , & nomen quoq; inde habet) erit , Textûs Januæ transcriptio , vernaculè & Latinè: ut jam quoq; celeriter, nihilominus tamen ad relegendum accommodatè , scribere consuescant.*

Quâ occasione

N B.

addam; Cur omnia quæ discuntur , propriâ discipulorû manu describi suadeam? Primò , ut sibi manum expeditam comparant (sola quippe crebrò iterata actio habitum confert.) Deinde, ut Parentibus & Scholarchis evidentiori sit argumento , didicisse omninò quæ debebant. Tertiò , ad Memoriae subsidium: quæ omnia eò facilius rapit , & profundius recondit , quò pluribus sensibus , & diutiùs , uni rei immoratur. Unde Philippum Melanchtonem ferunt , quoties libellum aliquem insigniter sibi familiarem reddere vellet, transcribere solitum , quamvis impressum in Bibliotheca sua

sua haberet. Deniq; , adſueſieri volu-
mus pueros ad attentè verſandum in Auto-
rum lectione , & referendum in diaria , vel lo-
cos communes , aut aliâ ratione transferen-
dum mox in uſum , quidquid utile legunt.
Inculcetur proinde jam hîc illis perpetuò (ſemel
id monuiſſe ſufficiat) Lectionem ſine ſtilo
ſomnium eſſe , & rem euanidam.

N B.

259. Monendum & hoc, atq; legis inſtar
figendum: in hac ſecunda Latinitatis Scho-
la Lingvæ exercitia requiri perpetua : ut
nempe colloquia puerorum , tam inter
ſe quàm cum Præceptore (& Præcepto-
rum ad illos) non niſi Latina ſint. Quæ-
admodum ſanctè olim magnus Scholarum re-
formator, Sturmius , ſanxerat : Cum
in Scholas ingrediuntz pueri (inquit) cùm
domum redeunt , cùm colludunt , cùm
ſimul ambulant , cùm obviam veni-
unt , ſermo ſit Latinus (aut Græcus).
Nullus veniæ locus , ſiquis hîc peccat
petulanter. (Epist. Clasiic. lib. 3.) Quam
q̄dem ſanctionem diſſoluti Scholarum mores pro-

E 5

fana-

fanarunt: eam tamen in vigorem revocari,
magnoperè docentium, & discentium in-
terest.

II.

260. Secundò reassumatur Januæ li-
bellus, Rerum enucleandarum gratiâ.
Nempe ut antequàm Res Verbis rectè exprime-
re discant, prius eas discant rectè intelligere.

NB.

Protestamur n. perpetuò, nos formare
Homines, Creaturam intelligentem:
non ad gannitum & nugas, sed ad rationa-
bilem Rerum ulum, & sapientem de
illis sermocinationem: quorum neutrum
sine prævia, clara & distincta, Rerum, ut
se per suas differentias pandunt, cognitione,
obtineri potest.

Nam, si confusa erit
Rerum cognitio, confusus & sermo. Lingua
quippe non immediatè Res attingit, aut ex-
primit, sed rerum Conceptus, ut in mente
resplendent. Conceptus proinde formandi sunt
primò, ut sint recti: atq; tum faciliè erit forma-
re linguam, ut exprimat rectè, quod Mens
intelligit rectè.

261. Simpliciter ergò necessarium
est,

est, ut antequam Verba Januæ accurati-
us resolvanrur, Res sub illis contentæ
prius innotescant: quod Præceptorum
aliquam requireret diligentiam. Quanquam
nihil adeò supra puerilem captum Janua
continet: quia tamen pueri pueri sunt, quo-
rum mens vagabundè fertur, & non nisi obi-
ter & cursim superficiem Rerum ubiq; stringit,
captivanda est aliquomodo, ut Rebus fixius
attendere, earumq; differentias exadius ob-
servare consuescat.

262. Quod aliâ ratione haut fieri potest
commodius, quàm si Præceptores coram disci-
pulis accuratè censum Rerum instituunt, quid
unum quodq; sit, & quomodo ab alijs ejusdem
generis differat, ostendendo: & si quid Ja-
nuæ, more suo, pressius dicit, uberiùs ad ne-
cessitatem enarrando. (Observato diligen-
ter, ut sibi attentos omninò reddat Discipulos
omnes. Quod artificium ostendimus an-
te, § 175.)

263. Exempli gr. Ante Capitis II.
(de Ortu Mundi) explicationem, poterit
dicere: Sapientes (quos vocamus Philosophos)
admodum sollicitè indagavisse Mundi origi-
nem

nem, essetne à seipso, an aliunde? sed nihil certi potuisse deprehendere, cum nemo interfuerit, qui rerum illa primordia spectaret etc.

Deum tamen per Moſen, re-velasse, quomodo res gesta sit. etc. (Tum poterit summam capituli primi Geneseos recitare: & addere) Noſtra Janua ita hoc summatim expressit. Deus creavit omnia è nihilo etc.

264. In relegendo autem Textu Janua, quoties in rem aliquam explicatione egentem incidet, explicabit, vel per exempla, vel per sensualem demonstrationem. Ut in ca-

pite, § 20. In formi caligine) addat: Moſes vocat misturam Terra & Aqua, tenebricosam, inanem, vacuam: Philosophi Chaos vocarunt, h. e. confusum quid, etc.

Item § 21. ad illud Ideam intra se conceperat) addat: Solent n. artifices antequam opus fabricant, formam seu exemplar (ein Muster/dorbild / Grundriß etc.) mente consingere, aut etiam in materia effigiare, Daß man eigentlich stehet / was es werden soll etc.

Item / § 22. Assignavit cuiq; locum, modum, genusq; suum)

um) illustret per exempla , sic. **Lo-**
cum) ut Terra sit loco inferiore , calum supe-
riore : in Terra ut se contineant lapides , Ar-
bores , Animalia etc. Sol autem, &
Stella, & Nubes , in sublimi etc. **Mo-**

dum) Ut Aquæ non sit plusquam oportet,
neq; Ignis : sed ad temperaturam Mundi.
Ut Mus non in Felis staturam excrescat : neq;
Bos in Ovis parvitate subsistat etc. sed prout
ordinavit (Creator etc. Genus) Ut ex Triti-
ci semine triticum nascatur , non Avena :
ex Juglande juglans , non Quercus aut salix :
& ex Homine homo , non asinus , aut simia , aut
rana etc.

265. Impossibile est non oblectari & ine-
scaritalibus puerilia ingenia , si pueriliter
(h. e. crassiusculâ Minervâ , familiaribus
& blandis gestibus & verbis) proferantur.
Ut optandum sit tales in Januam commen-
tariolos ab aliquo confici , in usum Pre-
ceptorum non usq; ad eò in realibus versatorum :
postquam infelici methodo quidam nusquam à
Grammaticalibus progressi , quoties ad hæc
realia (naturalia vel artificialia ?) venit ,
in

*in alium sibi orbem delati videntur: ideoq̄ ta-
lia aut fugiunt, aut misere expediunt.*

266. Exercitium Stili per hos dies fit
idem quod ante, descriptio Textûs Ja-
nuæ.

III.

267. Tertio percurratz Janua pro-
pter uberiorē etiam Rerum & verborum
intellectum: quod hoc modo fiat. Jus-
sis omnibus claudere libellos, recitet Præceptor
Latinam sententiam, aut periodum totam,
jubeatq̄ hunc & illum (sine ordine) Vernacu-
lè dicere idem. Deinde voces singulas,
quomodo vernaculè reddantz, examinet. Ita
necesse erit omnes ad omnia paratos accedere,
præmissâ domi repetitione diligenti. Nam
si emulatione res agetur, cogitabit quisq̄,
Occupet extremum scabies! maletq̄ dili-
gentiæ exemplis alios antevertendo sepius col-
laudari, quàm à tergo relictus rideri aut con-
fundi.

268. Exercitium Stili hîc fit, De-
scriptio Grammaticæ, Januæ annexæ:
saltem partis ejus primæ, quæ Etymolo-
gia dicitur.

IV.

269. Quarta Januæ pertractatio erit

ob initium praxeos Grammaticæ: ut
nempe quidquid ex Etymologia residuum est,
addiscatur.

Tuta, Partium oratio-
nis omnium accurata discriminatio;
Nominum & verborum, præsertim
anomalorum, declinatio; maximè au-
tem ut Verborum omnium Tempora
cardinalia (Præsens, Præteritum, &
supinum) probè ediscant.

Et igitur
sine totus Januæ textus pertractetur, ut Vo-
ces & Vocula omnes excutiantur, quid sint,
& quomodo flectantur? demonstrato, ex an-
nexa Grammatica & Lexico, quidquid de
ulla earum monendum est.

Quod ali-
quousq; Præceptor faciet, modumq; observa-
tiones illas ex Lexico & Grammatica colli-
gendi, ostendet: post exiget à discipulis, quò
Grammatica & Lexico expeditè uti, omni-
nò addiscant.

270. Exercitij scriptorij loco, sit

continuatio describendæ Grammatices:
ut sibi generalem & confusam jam sic omnium
præcepto-

praeceptorum notitiam parent, antequam usus
illorum monstrari & urgeri incipiet.

V.

271. Quintâ vice pertransibitz Ja-
nua Originationum addiscendarum gra-
tia.

Quod ut succedat feliciùs praele-
gatz illis ante omnia Lexici Fundamen-
tum, Lexico ipsi praemissum: ut prae-
cognoscant rationes, causas, modosq; omnium
derivatorum & compositorum.

Hoc in-
tra duas, tres, quatuorve horas absoluto,
eatur per Januam totam, examinenturq; o-
mnia Vocabula sigillatim, unde veniat unum
quodq;, & quam habeat significatus sui ratio-
nem?

Quod totum ita expediet Lexicon,
ut Praeceptoribus & Discipulis nihil restet,
praeter inquirendi, relegendi, saepiusq; ite-
randi, jucundum laborem, donec altè inside-
ant omnia menti.

Hoc n. studium, ut
ante diximus, nihil difficultatis & nausae,
multum suavitatis, plurimum autem, &
supra quam imperiti imaginari possunt, utili-
tatis, habet.

272. Pomeridianis horis describant
idem Lexicon, Praeceptore obambulante &

ut diligenter, mundè, correctè, scribant omnes, inspectante.

VI.

273. Tractatus de Homonymis, Paronymis & Synonymis, ut probè intelligatz, & usum cui destinatur ferat (*h. e. nihil relinquat confusum in Vocum significationibus, sed faciat omnia distincta & clara, quantum hoc puerile studium permittit*): relegendus erit & explicandus pueris: & mox percurrenda Janua tota (*atq; id jam via sextâ*) eo modo, ut discipuli jubeantz ipsimet inquirere, & monstrare, voces illas, homonymas & paronymas, earumq; significationes distinguere. Quod aliâ ratione non poterunt, quam relegendò sæpius, & omninò ante omnè Lectiõnem, tractatum illum, cum annexo illi omnium homonymorum & paronymorum Indice, donec memoria omnia hæreant. Tandem n. jubebuntz totum illum Tractatulum recitare.

274. Ut ergò hæc melius se Intellectui figant, per eosdem dies, horis stilo dicatis eundem tractatum describant & rescribant,

bant , quoties poterunt. Non enim
ultra octo decemve foliola habebit.

VII.

275. Sed jam tempus erit structuram
etiam Vocum conjunctarum discipulis
monstrari.

Redeatz ergò ad Januæ
introitum , & eundo (septimâ vice) per Ja-
nuam totam , ostendatur in omnibus sententijs
constructionis ratio , per syntacticas Januæ
attextas Regulas.

Quod ut procedat
expeditius , cogitamus totius syntaxeos regu-
las uno continuo numero signare: in ipso autē Ja-
nuæ textu numeros illos assignare, ut per quam
Regulam unumquodq; sic dicatur, illicò pate-
at.

Ita n. nihil relinquitz laboris , præ-
ter constructionem quamvis cum Regula con-
ferendi ut usu crebro tandem omnia illa in ha-
bitum transeant.

Quâ ratione consultu-
ri videmur , tam diligentibus & ingeniosis ,
ut expedita omnia cernentes eò alacrius per
syntacticum hoc studium volitent : quàm igna-
vis & hebetioribus , ut se quoq; omninò pro-
gredit posse videntes, progredi pergant.

276. Ut autem syntacticæ illæ Re-
gulæ facilius memoriæ hæreant , de-
scribantur intra hos dies , horis exercitio

stili

stili destinatis.

*At non Regula nu-
da, ut impressum exemplar habebit: sed
cum adscriptis è Janua textu exemplis, quæ
subjecti cuius Regula numeri indicabunt.
Hoc exercitium plus in recessu habebit,
quàm à fronte promittat.*

VIII.

277. Oñavo percurratur Janua Or-
thographiæ & Profodiæ causâ. Er-

gò præmittantur utriusq̃, ex annexa Gram-
matica, præcepta: & in textu ipso relegendo
ostendatur (paulò post autem examinando
exigatur) Literas, Syllabas, Voces, sen-
tentiâs, Periodos, rectè scribendi & pronun-

N.B.

tiandi ratio. (Omnia n. illa sub Orthographiæ
& Profodiæ regulas redigenda sunt: non Or-
thographia ad Literas, Profodia ad Syllabas,
restringenda: ut vulgò ineptè fit. Quan-
doq̃dem integræ etiam Periodi & Paragraphi,
imò Textus, suas rectæ scriptiõis & pronun-
tiationis leges habent.)

278. Sed adjungenda videtur hâc vi-
ce Recitatio Textûs Januæ è Memoria.
Jam n. toties variè iteratâ lectiõne, relecti-

one , expositione , resolutione etc. satis altè
incedisse videntur omnia potuisse menti. Re-
petant ergò sibi privatim omnes , & publicè
recitent qui jussi fuerint , vel integra folia ,
bina aut trina capita intra horam unam. Ubi
a. scire omnes constiterit, reliquum horæ tri-
buatur examini orthographico & prosodico, ut
ante dictum: quò intra duas trè sive hebdoma-
das iterum libelli finis attingatur. Omnia
n. expedita fore, cum per præmissos gradus huc
ventum fuerit, speramus.

279. Exercitia manûs hîc etiam non
alia erunt , q̄; regularum Orthographi-
carum & Prosodicarum descriptio , toti-
es quoties tempus patietur ; aut necessarium
essè prudens Informator judicaverit.

IX.

280. Nonò redeat J A N U A ,
propter analysin quasi Logicam , per
Quæstiones. Quæ insignis erit via, ad
vim Rerum & Verborum , ex vario ad ali-
as res & verba ordine , nexu , respectuq̄
prospiciendum : ingenerabit item solertiam
prudenter atq̄ cum ratione , tum considerandi
quidvis , tum respondendi de quovis ; deniq̄
ad

ad rectam nativamq; Syntaxeos praxin ita deserviet, ut structura ratio sic demum verè dilucida sit evasura, & in expedito futura. Cum enim de qualibet periodo Præceptor desumet præcipuum, seu Nomen, seu Verbum, seu utrumq;, ad formandam inde questionem: discipulo incumbet è reliquo formare responsum. Quod quia nec totidem, nec eodem ordine locatis verbis, quibus ipsa integra periodus, constare poterit, sed imminutis & immutatis: necessariò hic attentio & iudicium acuentur.

281. Id quod alicubi facile erit: nempe ubi questiones & responsa parata habentur. Ut § 2. Quid est Eruditum esse? Resp. Nosse Rerum differentias, & posse unum quodq; suo designare nomine. Aliubi paulò difficilior: Ratio tamen ubiq;, quid interrogandum, & quid respondendum sit, dictabit. Ut § 4. Quæ sunt Eruditionis fundamenta? Resp. Nomenclatura Naturæ & Artis. Et rursus: Hæc fundamenta quomodo ponuntur? Resp. Nomenclaturam Naturæ & Artis perdiscendo, etc.

N. B.

282. Hoc exercitium quam simplex & puerile videatur, tam efficax erit ad aciem puerilis ingenij excitandum, & directè in Res & Verba intendendum. Quare ut hâc parte, vel illi etiam qui per se minus perspiciunt, quid hic ubi vis sit agendum, viam reperiant patefactam & signatam: dabimus operam, ut populari quâdam Logicæ methodi accommodatione, designatas exhibeamus quaestiones, quæ de Nominibus substantivis, Adjectivis, Verbis item, ut & alijs vocolis, (in quibus rerum emphases latent) institui queant.

283. Exercitium stili ne quidem hîc aliud opus erit institui, quàm ut ea ipsa quæ matutinis horis sic agitata fuerunt describantur: omnia nempe, totius Januæ, in Quaestiones resolvendo, & Responsonibus explendo. Dictu non facile est, quantas stilo & iudicio utilitatis perbellum hoc exercitationis genus allaturum sit.

X.

284. Decima Januæ repetitio iterum concertatoria sit, ut ante Vestibuli, &

229. *Contendant bini (auscultante toto
catu, & Magistro) de promptitudine memo-
riter recitandi, interpretandi, anomala decli-
nandi & conjugandi, homonyma & paronyma
distingvendi, Syntacticè construendi, que-
stiones formandi, & adeas respondendi, etc.
Victori premium, si aliud defuerit, applausus
esto publicus, & superioris loci honor. Sed
optandum esset alia etiam diligentia incita-
menta, munuscula, à Scholarum Patronis
subministrari.*

285. *Stilus hîc jam demum liberius
exerceri incipiat, postquam sufficienter
Vocabulorum copiâ, eorumq; sensu ve-
ro, & construendi arte, instructi sunt.
Vertent ergò dictata à Præceptore argumenta,
è Vernaculo in Latinum: Verba & senten-
tias suggerente vel Memoriam, vel Indice ver-
naculo, eâ sine Janua adjuncto. Sive g. fue-
rint historiola, sive apologi & fabula, sive ali-
us generis narratiuncula, à Præceptore confi-
ctæ vel aliunde acceptæ, non intererit; modo
nihil habeant à Janua forma alienum, figura-
tum aut tropicum nimis, aut valde remotum à
præsente humili conceptuum & stili conditione.*

286. Nam decurrentes per hæc stadia, ad metas deduci satis est, non ultra. Metam v. Januæ semel fiximus, ut pueri puerilia animi sensa, quanta à Rerum Januâ contentarum cognitione exsurgere possunt, congruè efferant. Hoc si assequimur,

scopum attigimus, hic subsistendum est.

Atq; nobis etiam hic nunc, sub JANUÆ egressu, pedem figere libet.

287. Quantum enim, ad Usus PALATII & THESAURORUM Latinitatis, optima de illis poterunt suo tempore consilia dare ipsi Architecti: quibus à DEVS vitam viresq; suffice, in honorem nominis Tui!

288. Hoc unum insuper hic monere operæ pretium fuerit. Salutare admodum

N B.

fore pueris, methodo hæc instituendis, si Librorum eis nullorum copia fiat, præter quos Classi suæ destinatos habent; primæ Vestibulum, secundæ Janua, tertiæ Palatium etc.

Cur ita suadeam, causæ sunt in promptu. (1.) Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Multa simul

ta simul agendo, nihil rectè agimus. Habeant ergò interim sibi sola hæc, suum in usum tanto studio elaborata: his attendant, alijs ne distrahantur.

Uusus assiduus uni rei deditus, & ingenium & artem sæpe vincit, inquit Cicero. (2.) Delectum rerum adhibere pueri nondum possunt, possunt facile incidere in ea, quæ se confundant & intricent, si quid vis contrectandi occasio sit. (3.) Quod Romani præcones Capitolium ad sacris operandum ingressuris acclamare solebant, Hoc AGE, ad id pueros etiam condocere bonum est, ut Autoribus immorari, non per eos volitare, adsuescant. (4.) Deniq; immoderato studio vigor ingenij, præsertim ignei, atteritur: quod præcavendum. Tardiores verò, cum nihil varium & diffusum ante se vident, sed pensa sua pugno circumferunt, facile illa superandi animos induunt.

289. Atq; hæc sunt, quæ in præsens edisserere habui. Quibus meditandis, & in publicum communicandis, desideria quorundam, de Vestibuli & Januæ usu consilia requirentium, occasionem subministrarunt.

290. Nihil hic dictatoriè præscribimus

cuiquam, sed simplicioribus solum consilia da-
mus: quibus in puerorum institutione, siue il-
la privata siue publica, ductum nostrum sequi
vel iam ante libuit, vel porrò libere queat.
Eadem tamen operâ voluimus alijs etiam voto-
rum nostrorum summam, & cogitationum qua-
lemqualem declinationem, exponere: quâ fa-
cili & expeditâ ratione obtineri posse confida-
mus, ut docentes & discentes, ludibundi suas
peragendo operas, solidissimos tamen faciant in
L. L. studio progressus.

291. Si quis hæc non adeò esse mala agno-
scit, in commissæ fidei suæ Iuuentutis commo-
dum ijs uti (tantisper saltem, dum dies &
Deus meliora, quibus semper locus erit,
offerant) ne detrectet. Constat quosdam
usq; adeò morosos, morisq; sui tenaces, esse, ut
quamvis videant meliora probentq; rationi-
bus & apertæ veritati resistere non valentes)
deteriora tamen usq; & usq; sequantur. Qua-
si verò laudis sit, consuetudinem pro lege sequi:
aut, ut Seneca loquitur, pecorum ritu sequi
antecedentium gregem, eundo, non quò eundum
est, sed quò itur. Scienti bonum face-
re, & non facienti, peccatum est illi, in-
quit.

quit *Apostolus* (*Fac. 4. 27.*) *Scire igitur non sufficit, in usum transferas oportet.*

292. *Gravissimum illud Hesiodi monitum, de tribus Hominum generibus (quod in Scholis frequenter quidem recitari, at perquam tamen negligenter observari solet) hoc loco subnectere libet: sed Livio interprete, ejusq; adeo verbis, quæ ille Minutio ad milites accommodavit, ad Puerorum Eruditores pronuntiantes.*

Sæpè ego audivi (*inquit*) eum primum esse Virum, qui ipse consulat quod in rem sit, Secundum eum, qui benè monenti obediat. Qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenij esse.

Quod si Versus versibus expressos audire potius libet, aut illi etiam movere animos magis forte quorundam possunt, ad sit hoc loco Melanchthon: qui eandem sententiam ex Hesiodo hunc in modum reddidit.

Omnia per sese qui prævidet, optimus ille est:

Proximus ille tamen, qui paret recta monenti:

Sed qui non sapit ipse, nec audit recta monentem, In-

Invida ei mentem misero natura negavit.

N. B.

293. *Gnavos a. & solertes Didacticos [quoscunq; ad feliciter alias docendum peculiari dexteritate, sive natura instruxit: sive praxis longa exercuit] debita eum veneratione oramus, ut cuicunq; aliquid ad praesens institutum consilij boni suppetit, in commune conferre ne dedignetur. Commune enim negotium agitur.*

294. *Ergo quicunq; acrius prospicit, & quomodo haec nostra ad majorem acribetatem & facilitatem, usumve ampliozem & solidiozem, deduci possint, videt, ne sibi soli videat, sed Reipub. Christianae. Nemo nascitur sibi soli, humanae societati omnes; quam nisi pro sua virili adjutum it quisq;, indignum se praestat, quem ullâ re adjutent alij.*

295. *Ante omnia, si quis ad rectius constituendam Januam lingvæ L. opis aliquid utiliter ferre potest, faciat obsecro: ut rem communis usûs, communibus consilijs & auxilijs, Omnium usui quàm accommodatissimam efficiamus.*

296. *Mittant verò quantocytus Observationes suas, ut cuiq; commodum est, sive*
Lipsiam

Lipsiam ad D. L. Zachariam Schneide-
rum , Academia Professore ; sive Danti-
scum , ad R. D. Johannem Mochingerum ,
Gymnasij Rhetorem ; sive ad Autorem ,
Lesnam.

Quemadmodum & quæ de
PALATIO atq; THESAURIS L.
L. quispiam monere habebit , Gorlicium &
Erphordiam , ad Architectos suos , Viros
humanissimos , moneri & doceri æquè nobiscum ,
non tam patientes , quàm avidos.

297. Invitamus Vos amantissimè , &
vocamus , non in partem laborum solùm , sed &
ad participandum de laude , & rei benè gestæ
(si fuerit) ad posteritatem memoria. Quan-
quam Virtus ipsa sibi pulcherrima merces :
Conscientia nempe candidæ mentis , non defu-
isse officio suo ullâ parte , quâ depravatas res
humanas aliquantò in melius promovendi , &
variè intricatas difficultatibus aliquomodo ex-
tricandi , spes fuit.

298. At si quis præ omnibus his nostris
exquisitiora , usu faciliora , fructu solidiora , no-
vit , aut invenire se posse sperat , festinet obsecra-
mus disjungere hanc minus utilem machinam no-
stram ! initurus eo nomine gratiam ingentem
apud

apud omnes bonos, nos etiam ipsos, & posteritatem: de qua merebitur optimè. Quid enim juvat parum fructuosis, & mox desituris, fatigare vires? & onerare Mundum, jam ante librorum mole nimirum multum laborantem?

299. *Sed ut dissertandi faciam finem, omnium quæ hanc in rem dici possunt, summam & finis hic esto:*

DOCENDUM EST SINE INVIDIA:
& DISCENDUM
SINE PUDORE.

In augmento enim sunt, & incremento, omnia humana, quæ in melius ire possunt.

300. *Claudat itaq; Seneca, verbis quibus Epistolam suam XXXIII. claudit. Nunquam quidq; invenietur, si contenti fuerimus inventis. Quid ergo? Non ibo per priorum vestigia? Ego verò utar viâ veteri: sed si propiorem invenero, hanc muniam. Qui ante nos ista moverunt, non domini nostri, sed duces, sunt. Patet omnibus Veritas, nondum est occupata. Multum ex ea etiam futuris relictum est.*

F I N I S.

CON-

CONSILIUM

DE VESTIBULO, ac porrò etiam
JANUA, LATINI-
TATIS,

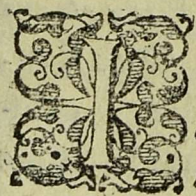
Eximiè perficiundis :

Primo utriusq; auctori. Dn. J.

*A. C. per Epistolam sug-
gestum*

à G. U. D.

*Clarissime Vir, Dñe & Com-
pater faventissime,*

*Am pridem me illa admo-
dum indelictarunt, quæ pro pube li-
terariâ ingeniosè excogitata, &
pro initijs istis non ineleganter adornata, certè
feliciter admodum, atq; opportunè, in publi-
cum edita abs Te, prodire OPUSCULA,
LATINITATIS nimirum V E-
STIBVLVM, & JANVA.
Hoc ipsum tamen in Te, vel maximè etiam
præ cæteris complacuit, quòd in iisdem Opu-
sculis illis, licet sic avidissimè, & cum applau-
su ple-*

su plerubiq³ exceptis, limam adhiberi ulterius,
non tantum gratissimo & quissimoq³ animo sem-
per tuleris: sed professis subinde votis, priva-
tim publicèq³ etiam, ut id ab Eruditis, &
rei hujusce Satagentibus fieret, requi-
sieris.

Permovit id me eò tandem nuperis die-
bus, cum filios meos in Vestibulo Tuo occupa-
tos de profectibus explorarem: ut ipse etiam
cogitare paulò altiùs ceperim: quã porrò ratio-
ne Acceptissimum illud Conducibilissimumq³
opusculum Tuum, perfici possit: ut sub Vesti-
bulo isthoc pro Pueris adornato, Viris etiam
undiquaq³ perspiciendum veniat. Quò Eru-
ditionis ac Sapientiæ ætastenella, que-
at istâ methodo sensim pedetentimq³
perduci.

De quo, quoniam vix satis habes ore-
tenus quædam à me dissertata fuisse, sed con-
signari in schedam discupis, que cogitata
in rem istam à me fuère: perabo pro Amicitia,
que nobis est haut vulgaris: cum præsertim
hoc spectare Te videam, ut eã ratione, tum
consideratò satis pergensari singula; tum ex-
quiri aliorum judicia, ut in eandem rem
consilia

consilia conquiri sic undecunq; possint: Deniq;
ut, si quis limando poliendq; libello isti Tuo
accommodare operam suam velit, velut regu-
las ac normam ad manum habeat, secundum
quas laborem suum moderetur.

Quantum igitur mihi de Re proposita
in presens perspicere contigit, SCOPVS
VESTIBVL I certus fixusq; is omni-
no est, perpetuoq; idem tenendus ac respicien-
dus videtur: ut PVERI velut intra Li-
men primum Eruditionis atq; Sapiencie stan-
tur: adeoq; pro AETATIS modulo, ac
INGENII captu, sensim gradatimq; de-
ducantur, nontantum ad LATINAM
linguam, ex ipsis initijs pure addiscendam,
sed & ad Sapiencie Humanæ Celestisq; semi-
nia, eum ipsis primis Lingvæ rudimentis, sen-
sim minutimq; concipienda.

Ad hunc SCOPVM, utut jam ante
hâc libellus Tuus, haut obiter apparatus, ex-
istat: Videtur tamen magis magisq; eò
accommodare idem posse: si secundum
LEGES quæ sequuntur, accuratè di-
strictèq; recensatur.

I. Primò igitur, curandum id venit, ut

H

Voca-

Vocabula in VESTIBULVM referantur, non nisi talia, quæ ad captum puerilem, quantum ad rem significatam attinet, etiam quadrent.

2. Non congerantur tamen, quæ ejus generis sunt omnia; sed illa potissimum, quæ communiore, ac frequentiore usu, Puerili sese ætati offerunt.

3. Atq; in Vocibus huc referendis, accuratò tamen observetur, dum non quævis admittantur quæ sub captum cadere puerilem possint: ut inter ea quæ pueris solent esse familiarissima, usq; frequenti trita, nihil quicquam temerè præcreatur, quod nomine suo in Vestibulo non denotetur: quò sic satis ad balbutiæ primam instruantur, hoc ipso Vestibulari libello: ut de quibus ipsi loqui solent, & Latine balbutire affectabunt, de ijs plerisq; ex libello etiam isto commodè præstare id possint.

4. Barbaræ voces, seu non satis Latine, providè excludantur; Puta, quæ vel nusquam apud Auctores probos usuveniunt: vel citra Necessitatem, & contra Analogiam de novo confictæ, inq; vulgi usum introductæ sunt.

5. Quod si citra Antiquorum usum, vox quædam

quædam, vel necessario ficta fuit: vel hodie prorsus recepta est, communi etiam Eruditorum usu, admitti sanè illa poterit.

6. At ubi tamen ex Antiquo usu probius quid suppetit, quàm usus hodiernus vulgi, & Sermo proletarius, habet, sic agatur: ut dictioni illi caractere distincto expressæ, probior vel præmittatur, vel subjungatur, in parenthesis. E. g.

Hebdomada (Septimana)

Cum attentione (devotè)

7. Structura ratio sensim crescat, fiatq; à simplici nexu progressus ad eum qui videtur aliquantò difficilior.

8. Neq; tamen structura hic altiùs admodum procedat, quàm ut per Declinationum Conjugationumq; exercitia puero manifestari eadem ferè queat: aut certè ex primo & universali ductu Syntaxeos, atq; ex Regulis quibusdam facillimis, facilè pateat.

9. Quamvis etiam illud pueri percepturum videantur, quod per regulas non facilè ipsis explicâris: dum exemplis nonnullis subinde structura aliqua monstratur potiùs, quàm regulis inculcetur.

10. *Vocabula quæ sic connectenda veni-
ent, connectantur, quoad fieri potest, in
Attributiones, Enunciationes, Quæ-
stiones, Alloquia, Responsa, Mo-
nita etc. quàm brevissima.*

11. *Atq; ista etiam omnia concipiantur
ad eum modum, ut exprimant aliquid,
vel.*

dictu dignum; vel,

*observatu memorabile; atq; id ipsum
Veritati satis consentaneum;*

Usui vitæ accomodatum; deniq;

*cum fatu quodam initiali sapientiæ
conjunctum.*

12. *Quod si enunciatum, monitum ve
aliquod, aliquantò longius, per rei natu-
ram evadit, distinguatur illud per commata
& cola talia, quæ sensum sensim puerorum
animis injicere queant: ut sic summa rei per
dispositas aptè & liquidè consequentes particu-
las, ob oculos evidenter ubiq; statuatur.*

13. *Hac quidem ratione vel opera etiam
danda est, ut vocula illæ, quæ satis evi-
dentem in sermone relationem habent, com-
modè suis locis, in Vestibulo etiam adhibe-
antur.*

antur. Cujus generis sunt , Prono-
mina , Adverbia , itemq³ Conjunctio-
nes quædam. Ut Is , qui : Hic , ille :
Cum , Tum : Ubi , ibi : Quo loco ,
illas quoq³ admittendas fore intelligendum est ,
quæ solitarie , sensui explendo aut limitando
aliquid annectere vel interponere solent : ut
sunt , relativa monadica. Qui , quæ ,
quod , Conjunctiones item quædam : ut ,
Si , Ut , Quòd , cùm : Et ejus generis
alia.

14. In Combinatione verò & consocia-
tione illâ vocum Syntacticâ , hoc curetur etiam
diligenter , (quod hæctenus eximie ab Au-
ctore primo observatum fuit) ut Substantivis
Adjectiva & Verba , ea adjungantur potif-
simùm , quæ ad mutuam quandam rei signifi-
cata declarationem inter se faciant : adeòq³ ve-
lut definitiones , & notabiles quasdam rerum
differentias , animo saltem ingerant : si non
omninò semper aliquid sic simul pro vitæ usu ,
ac Sapientiâ uberiore , submoneri eâdem operâ
possit.

15. Nomina complura eidem verbo gre-
gatiim subijcere , visum est quidem non nullis

Vestibuli perpolitibus: Sed illud, ut non improbetur proorsus, haut adeò ad puerilem intelligentiam, & memoriam accommodum est, quàm si propè nomina singula cum peculiari quadam attributione suâ offerantur. Itaq; ubi plura ejusdem censûs nomina recensenda veniunt, ipsa ita potiùs pleraq; omnia dispeſcantur, ut cum peculiari suo attributo aut prædicato socientur. Sic quidem, nihil usquam memoria imprimere necesse habebit puer, nisi & cum mutuâ quadam declaratione conjunctum, & ad instruendum pro cognitione rerum animum, quodammodo comparatum.

16. Hâc parte autem id quoq; accuretur, ne in connexionem tali solæcum quid usquam occurrat: ut connectantur fortè, quæ per sensum vocum singularum restè æstimatum minùs possunt, aut per usum Auctorum proborum non solent. Cujusmodi quadam hætenus in Vestibulum subirrepsisse, alicubi deprehendentur.

17. Proprietas in vocibus quibusq; ubiq; observetur exquisitè: ut sensu singula quàm maximè proprio in Vestibulo collocentur. Quâ parte, criticâ quadam industriâ opus fuerit, ut singula probè expendantur, & de Au-
torum

Etorum verè Latinorum usu exquirantur.

18. Si tamen vox aliqua sensu proprio, vel minùs usitata forsàn existat, vel puerili captui parum accommodata sit: alio autem eoque etiam tralaticio sensu deprehendatur, & vulgò tritissima esse, & à captu puerili non aliena: Communiois usus tum potius, quàm proprietatis nativæ habeatur ratio.

19. Vox eadem eodem sensu ne repetatur temerè: nisi si aliter fieri non queat: ut necesse sanè est, Voculas quasdam usus communissimi repetere, non plus quàm semel tantùm, sed sæpius etiam.

20. Alio tamen sensu, si in puerilem captum æquè cadat, ususque sit vulgaris ac triti, repetere eandem vocem nihil impedit, sed & expedit. E. g.

Refero Ich bringe davon.

Ich bringe für/oder erzehle.

Valco. Ich vermag/oder kan.

Ich bin wol auff.

21. Atque hic elegans fuerit, & puero-
rum animis cum suavitate quadam differenti-
am significationis imprimet: si, quod haut

paucis in locis hucusq; etiam observatum fuit, id porro concurretur: ut vel in eadem, vel proxima aliqua sententia, diversitas significationis offeratur.

E. g. *Tua non refert, quod nugator refert.*
In deserto eris desertus.

Sacris interesse, etiam puerorum interest. etc.

22. In ipsâ porro ejusdem Vocis repetitione, si eodem maximè sensu etiam fiat, operam dari conveniet, ut ne tamen citra varietatem omnem repetatur: Sed Nomina quidem casu, numero, aut diminutione; Verba autem personis, temporibus, modis, formisq;, varientur: adeoq; per structuram notabile quiddam, & ad Declinationum Conjugationumq; Usum, magis magisq; manifestandum accommodum, in uno loco præ altero semper offeratur. Sanè vel ita, in diversis licet verbis, Tempora, Personas, Numeros, Modosq; & Formas, variare in Vestibulo conveniet: ut nullius non Personæ, Numeri, Temporis, Modi, Formæq;, exempla aliquam multa, puero non occurrant. Hoc enim ad scopum Vestibuli eum apprimè faciet: ut Declinationum

tionum Conjugationumq; Exercitium in ejus
Tractatione, cum perpetuâ usus demonstra-
tione conjungatur.

23. Verba, quæ Grammaticis sic vo-
cantur, si quem casum requirant, ita ponan-
tur, ut casus ejus usus simul pateat. Nam
hâc ratione pueri, nec animadvertendo ad con-
structiones rectas adsuescent: perinde ut ex
adjectivorum ad substantiva adfociatione, ge-
nera quoq; citra operosas Regulas internoscere
condiscent.

Itaq; ut commodè dicitur, Deus Te juvabit
ita porro benè dicetur: Pater Tibi prospiciet.

Magnates Te promovebunt.

Alij Te imitabuntur, etc.

24. Neq; verò solæ etiam voces primige-
niæ ac simplices tantùm admittendæ in Vesti-
bulum putentur: aut deducta & composita sol-
licitè excludantur: cum methodus & compen-
dium requirere videatur, ne à simplicissimis
fiat initium, & perceptis illis cætera ultrò pa-
tere soleant quæ ex illis seu deducuntur, seu
componuntur. Valet nimirum istud in

ijs, quæ speculatione concipiuntur: non item in
ijs, quæ usui ac praxi, quàm proximè ac maxi-
mè accommodari debent: ubi citra ortus primi
respectum, citra simplicitatis intuitum, sæpè
prius opus est deductis ac Compositis, quàm
ut de primis & simplicibus vel cogitari ullo mo-
do necesse sit. Et hanc partem aliam esse eti-
am Simplicitatis rationem, deprehensum est:
quàm ut eadem ad Puerilem captum, ac usum,
vel satis sit semper accommodata, vel tutò etiam
adhiberi queat, hoc consilio ac professione, qua-
si Deductio & Compositio deinceps in expedi-
to futura sit. Animadversum contrà
fuit, Deducta & Composita sæpè multò esse
Simplicioribus & Primitivis usitiora, sen-
susq; suo etiam magis communia. Ad hæc,
ita à Simplicibus & Primis composita & Deri-
vata nimis quàm multa descendunt: ut De-
clinatio, ea quam Varro sic vocat (quam aliàs
Derivationem dicimus) & Compositio, haut
quaquam sit naturalis, hoc est, eodemse modo
etiam in similibus habeat (uti fit in Declina-
tionibus, quas vulgò sic appellamus:) sed va-
riet etiam quàm maximè, etiam in simillimis:
adeoq; ex usus peculiaris observatione planè
pen-

pendeat. Neq̄ enim ut ab hoc illud derivatur; ita simile aliud item ab alio licet derivare: vel ex quibusvis, quidvis item, citra usûs approbationem componere. In quo etiam feliciter ac dextrè exequendo, jam Rerum ea intelligentia requiritur, quæ in pueros non cadit: viris certè negotium etiam facebere alicubi potest.

Et sæpe significationis ratio ita variat inter Prima & Deducta: ut vix ullâ lege certâ comprehendere ea possit: nedum ut pueris in expedito futurum sit, ex Primitivorum notitiâ per Generales Regulas ad Derivata procedere: Sensu præsertim inter Linguas ita etiam variante in Vocabulis: Ut quod in Vernaculo compositum Deductumve est, in Latino sit simplex ac Primitivum, & contrâ.

Quibus ita comparatis, satiùs, imò necessarium esse agnosci potest: ut à Derivatis & Compositis nihil admodum in Vestibulo abstinenceatur: quineo cum privilegio in illud admittantur: ut non tantum cum Primitivis & simplicibus promiscuè accersantur: sed vel illis etiam si usua sint forte vulgatoris, & si

captui Puerili significant aliquid magis accommodatum, praferantur.

25. Extra eam autem rationem, si aliter nimirum res comparata in quibusdam deprehendatur, poterit ac vel debet sanè Primitivis ac Simplicibus prerogativa concedi, ut in Vestibulo praè Deductis & Compositis statuatur.

26. Fortè & illud non nemo requireret: ut Vocabula potiora quadam, citra structuram, qualis in Vestibuli textu occurrit, seperatim praemittantur, cum Pueris sic multa per Vestibuli textum, de casu Recto & Primo agrè agnoscere, & minus dextrè animo imprimere, posse videantur.

Quae sententia, quantum ego in praesens deprehendo, postulare quippiam videtur, magis ex pristino more commendabile, & fortè ex primâ assuetudine plerisque etiamnum hodie commendatum: quàm ut idem vel omninò necessarium vel admodum expediens fore, censendum sit.

Nimirum isti Defectui in Vestibulo, id plus satis medebitur, quòd INDEX
accessurus sit, CASVS RECTOS
& THE.

§ **T H E M A T A** Verborum cum ijs, quæ
juxta inculcari Pueris convenit, perspicuè ex-
hibens. E quo Puer dum in flectendis Vo-
cibus non obiter exercentur, facile poterit
quodq; non Nomen tantum, sed **V E R-
B V M** etiam, per vestigare.

Ita. a. ea ipsa quoq; Themata memoria
penitus imprimet, si non tantum de Textu,
quæ constructæ sententiolæ obveniunt: Sed de
I N D I C E etiam, quatenus vocabula sim-
plicia spectantur, § vel cum commilitonibus
certare subinde jubeatur.

Omniò aliàs, sic voces quæq;, etiamsi
Casu primo, vel Secundum ipsam Thema, non
proponantur, discuntur & faciliùs & certius,
cùm in Structurâ quadam offeruntur: quàm
ubi extra Structuram solitaria proponuntur.
Vis nimirum, Significatio, ac Usus, istâ ra-
tione & perspicuè patet & faciliter retinetur:
Cùm in solitarijs significatio vera sæpè lateat;
Usus autem extra structuram nullâ ratione pa-
teat, sed vix operosâ institutione tandem in-
culcetur.

Quamvis etiam, ut Thema quoquo
loco, facilius & mox pateat cum Textu; nec
Indi-

Indicem adire in Tractatione primâ opus sit: exprimi difficiliora ad marginem consultum fuerit.

27. *Quod si tamen VOCABVLIS quibusdam SOLITARIIS, more Antecessorum Pusiones teneros, in primo Vestibuli Limine, inescare velut libuerit, ad Vestibulum ipsum avidius & expeditius subeundum: premittatur sane quædam Sylloge vocum Pueris familiarissimarum: & Rhythmicâ illâ ratione per Homoioteleuta significata, ab initio proponantur: ut materia sic solis in primo aditu Declinationibus exercendis suppetat.*

Quod ipsum si non in Nominibus tantum, sed Verbis etiam quibusdam fiat, jam materia quoq; Conjugationibus similiter exercendis sub initium præstò erit.

Atq; hæc alia, tali modo, intra eum numerum Pueris proponi satis fuerit: ut dum inflectere ista satagunt, jam potiora alia omnia Nomina & Verba, ad istorum aliquod deinde referri possint, tanquam similis inflexionis futura.

28. *In INDICE quoq; illo, qui*
Vesti-

Vestibulo subijcietur, hoc observari non de nihilo fuerit: ut Primitivis sua derivata, & composita, subijciantur. Quâ ratione quicquid ea parte ad faciliorem intelligentiam, promptioremq; memoriam facere potest, tutissimâ ratione Pueris proponetur.

29. Quod Ordinem, veramq; Seriem seu Classes, per quas voces in structuram redactæ, proponantur Pueris, attinet: poterunt sanè sic Triginta præter-propter Capita fieri. Sed ut singula sub sua semper Classe distinctim reponantur, nihil necesse est. Id fieri satius est, si ea semper occasione, sub quocunq; tandem capite, res quæq; attingatur maximè, sub quâ per utilem quandam atq; non indignam enunciationem attingi potest. Rerum verborumq; ordo accuratior in Januam probo satis consilio reservatus est.

30. Atq; tandem cum ea, quæ sub quoq; capite prætermissa videri possent, alibi ferè reperiantur, opportuno etiam quodam loco expressa: atq; interim eadem sub suo capite seu classe in conspectu haberi, & velut
in

in eodem complexu teneri expediat: supple-
ri defectus ille sic poterit: ut sub calcem cujusq;
capitis *Vocabula* . quæ videri poterant præ-
terita , notentur cum indicio *S.* in quo le-
gantur seu reperiantur alibi.

31. Ut potiora tandem omnia quæ huc-
usq; dicta sunt , velut in *Summam* conferan-
tur , *Videndum* veniet in *VESTIBU-*
LO , ac suo deinde modo etiam in *FA-*
NVA , perpoliendis magis ac perficien-
dis.

An non occurrunt etiam in illis quædam
1. Minus pura? 2. Non admodum
propria, vel usu saltem trita? 3. Parum
digna ac momentosa? 4. Ex parte
tantum vera? 5. Ad puerorum ca-
ptum vix accommodata , vel illum
superantia? 6. Nec ad usum vitæ ad cō-
comparata : etc.

Ut non alicubi quædam demi-
alicubi nonnulla addi
deniq; quibusdam in locis aliqua com-
mutati,
ac substitui meliora atq; rectiora,
possint.
Atq;

Atq; hinc, ubi deprehensa ac notata quædam illiusmodi fuerint, laborandum curandumq; id fuerit: ut non tantum quæ deesse videbuntur, suppleantur: sed & substituantur locis sic animadversis.

Puriora

Magis propria & Usu trita

Digniora.

Veritatis certæ ac plenæ;

Captui accomodatiora;

Deniq; ad usum vitæ magis factura.

In JANVA quidem præter ista venient fortè non nulla etiam sigillatim observanda, ob SCOPVM, qui illi amplior & sublimior præfigitur: Sed nunc in Vestibulo subsistere placet, neq; ad ipsam usq; Januam per-rumpere. De qua alio tempore erit, ut exprimam quod animo cogitâro.

Quod TRANSLATIONEM ALEMNICAM VESTIBVLI attinet, de eâ breviter hæc monenda puto.

1. Spectandum quidem esse, ut Translatio quoad ejus fieri per Lingvæ genium potest,

fit ad Verba quàm maximè adstricta: Interim, nec consultum fore, ita usquam strictè id affectari, ut propterea, seu Nativæ Lingvæ Latinæ elegantia (quæ adeò nec in Vestibulo fuscari debet ac corrumpi) seu Germanæ propria indoles, negligatur: Siquidem non perinde, ut in illà ita etiam in hâc eodem prorsus ordine Verba satis vel eleganter, vel congruenter etiam semper connecti possunt.

2. Operam dandam esse, ut Stylo purè Germanico, singula quoq; reddantur: nec illud admodum pensi habeatur, si quæ in Germanico non ita pressè verbis Latinis sic responsura videantur.

3. Nec tamen propria significatio non pressè etiam declarata quovis loco exstet, atq; id non satis tutò Institutori minus cauto committatur, interseri per parenthesis necesse fore, quæ Vocum quarumq; Latinarum vis propria sit, si Germanica paulò longiùs recedere videantur.

4. Non opus esse ut Latino Textui mox subiiciantur, & velut interlineariter illi respondeant Germanica: sed satis fore si ad latus alterum ex adverso reijciantur. Id ipsum

sum sic fieri vel ideò etiam consultum fore, quòd
ea ratione expeditior sit futura puerorum ex-
aminatio; seu de Latinis vernaculo sermo-
ne interpretandis; seu de Germanicis Latino
rursum sermone exprimendis. Præter-
quàm quòd SCRIPTO etiam, quam in
I N F O R M A T O R I O monstrare &
commendare libuit, commodiùs sic successura
sit, si Latina à Germanicis distinctim oc-
currant.

Hec ita tumultuariè chartis his illinere
visum est, Vir Clarissime; tum ut expendi
satis omnia possint, perq̄ aliorum monita &
Judicia corrigi & perfici: tum Tui ut sit Ar-
bitrij, si quem deinde alicunde exposcere velis,
ad Partum Tuum ex ductu tali ampliùs per-
poliendum.

Neq̄ enim dubito, quin
sint futuri præstò inter eos, qui in Puerili Tri-
vio desudant vel complures etiam: qui hunc
Partum Tuum, velut sibi abs Te contradi-
tum, ac planè commissum, dum alius præ illo,
tanquam sequioris sexûs Masculus magis por-
rò ad lucem maturandus Tibi venit, tanquam
proprium & suum, lambendo ulterius purga-
turi sunt atq̄ formaturi.

Tantum & nuncjam & deinceps quoq̃
optandum id maximè fore video: ut ad L I-
B E L L V M hunc talem dextrè tractan-
dum, Inſtitutor accedat ſatis idoneus & fidelis:
qui quæ Pueris patere ubivis non ita mox vi-
dentur poſſe, ipſe demiffione quâdam perpetuâ
ad illorum captum, & cum facilitate ac ſuavi-
tate ex ſe additâ, ſingula inculcare ſataget.

Cui rei atq̃ Uſui, nescio an Conſultum
fuerit COMMENTARIUM, & velut
quandam POSTILLAM (ut nomen hodie
irroboreti uſûs hûc accommodem) ſuper &
poſt Veſtibus conſcribi: Unde qui per ſe
minus hoc perſpiciunt, quo quidq̃ tendat, &
qui pueris inſtillari, quâ temperaturâ ſuavius
reddi queat, pervidere privatim, atq̃ ipſi ad-
diſcere poſſint antè, quàm publicè ad docendum
& Pueros informandum accedant.

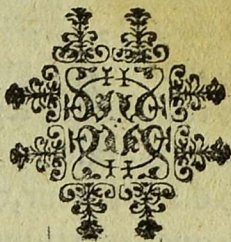
Certè ſi Puerorum Inſormatores, ſeu Pa-
dodidafcali illi, agere voluerint, ut nutri-
cula prudentes ac fideles, reperient in Veſtibus
lo, præſertim ſi ſecundum prædictam rationem
perpolitum ampliùs fuerit, ceu in Uberrimo
Ubere, lac affatim abundans, quod tenellorum
animis immulgeant, non ad ELOQ̃VEN-
TIAE

TIAE tantum, sed ad SAPIENTIAM etiam Primordia, per incrementa atq; augmenta perpetua enutriendis.

Deus, Puerorum atq; tenellorum Misericors Maximus, de Caelo INCREMENTUM elargiatur, ubi ubi terrarum plantantibus & rigantibus.

Te verò, Vir Clarissime, Pueris tam hætenus utilia meditatum, atq; ad sublimiora jam attentum, servet, sospitet, roboret porrò, ad ea, quæ ulterius meditaris, pro ætate etiam magis provectâ, feliciter in bonum publicum emolienda. B. U.

Scribeb. Lesnæ Ineunte Anno 1638.

Errata.

- A. 1. b. lin. 17. pro publicoq;, lege publicèq;
2. b. lin. 18. pro ertioris, certioris.
5. a. l. 12. pro tiornem, tironem.
7. b. l. 14. pro proponentibus, proponen-
tibus.
7. b. l. 22. pro continea, continueat.
8. b. l. 9. pro Judicem, Indicem.
- B. 1. a. l. 2. pro incurios, lege incuriosi.
1. b. l. 8. pro pandans, pandens.
6. b. l. 4. pro posunt, possunt.
- C. 3. a. l. 4. pro moneat, lege monent.
4. a. l. 7. pro varias, verius.
5. a. l. 6. pro veres, vires.
5. b. l. 16. pro aptimus, optimus.
6. a. lin. antep. pro Informateria, Informatoria.
7. a. l. 4. pro humini, humi.
8. a. l. 19. pro efferre, efferre.
lin. 21. pro mannum, manum.
- D. 4. a. lin. 18. pro tranfferre, lege transferre.
b. l. 21. pro talis, tales.
6. a. l. 3. pro distigvantur, distingvantur.
7. a. l. 6. pro operæpertium, operæpretium.
a. l. pro redditur, redibitur.
- E. 6. a. l. 15. pro amant, ament.
8. a. l. 7. pro petost, potest.
l. 11. pro qua, quæ.
b l. 21. pro extemis, extremis.

- 2.a.l. 8. pro eadem, eodem.
- F. 1.a.lin. 14. pro melos, lege meros.
- b.l. 21. pro innumerabilis, innur
- 2.a.l. 4. pro quævis, quæ vis.
- 3.a.l. 9. pro paucissimis, paucissima.
- 3.b.l. 11. pro συή, σὺν.
- l. 13. pro præcipius, præcipuis.
- 6.a.l. 15. deletur unum ab.
- G, 1.b.l. 22. pro progredit, lege progredi.
- 2.b.l. 19. pro Quæstones, Quæstiones.
- 4.b.l. 9. pro gressu, egressu.
- 5.b.l. 7. pro declinationem, delineatio-
nem.
- 7.b.l. 8. pro Summam, Summa.
- 8.b.l. 9. pro at, ut.
- l. 24. pro perpengari, perpensari.
- H 1.a.l. 22. pro accommodare, accommodari.
- 3.b.l. 17. pro restè, rectè.
- 4.a.l. 8. pro communionis, communioris.
- l. 23. pro pueroram, puerorum.
- 5.b.l. 3. pro accommdari, accommodari.
- 6.b.l. 11. pro seperatim, separatim.
- 7.a.l. 11. post voculam spectantur, adde,
respondere,
- 8.b.l. 12. pro etiam lege etiamnum.

A. r. b. line
2. b.!

BI
COMENIUS, J. A.,
DE SERMONIS...
1638

37131 009 548 850

B5KG

